

MINDRESCH

1911

12 1/2
10 1/2
10 1/2

POVESTIRI

MOȘ ION ROATĂ ȘI UNIREA

La 1857, pe cînd se fierbea Unirea în Iași, boierii moldoveni liberali, ca de-alde Costache Hurmuzachi, M. Kogălniceanu și alții, au găsit cu cale să cheme la Adunare și cîțiva țărani frunțași, cite unul de fiecare județ, spre a lua și ei parte la facerea acestui măreț și nobil act național. Cum au ajuns țărani în Iași, boierii au pus mină de la mină de i-au ferchezuit frumos și i-au îmbrăcat la fel, cu cheburi albe și cușme nouă, de se mirau țărani ce berechet i-a găsit. Apoi, se zice că i-ar fi dat pe sama unuia dintre boieri să le ție cuvînt, ca să-i facă a înțelege scopul chemării lor la Iași.

— Oameni buni, știți pentru ce sinteți chemați aici, între noi? zise boierul cu blîndeță.

— Vom ști, cucoane, dacă ni-ți spune, răspunse cu sială un țaran mai bătrîn, scărpinîndu-se în cap.

— Apoi iaca ce, oameni buni: de sute de ani, două țări surori, creștine și megieșe, Moldova noastră și Valahia sau

Țara Muntenească, de care poate-ți fi auzit vorbindu-se, se sfișie și se minincă între dinsele spre cumplita urgie și pieire a neamului românesc. Țări surori și creștine, am zis, oameni buni; căci precum ne închinăm noi moldovenii, așa se închină și frații noștri din Valahia. Statura, vorba, hrana, îmbrăcămintea și toate obiceiurile cite le avem noi le au întocmai și frații noștri munteni. Țări megieșe, am zis, oameni buni; căci numai pirăuașul Milcov, ce trece pe la Focșani, le desparte. «Să-l săcăm dar dintr-o sorbire» și să facem sfînta Unire, adică înfrățirea dorită de strămoșii noștri, pe care ei n-au putut s-o facă în împrejurările grele de pe atunci. Iaca, oameni buni, ce treabă creștinească și frumoasă avem de făcut. Numai Dumnezeu să ne ajute! Înțeles-ați, vă rog, oameni buni, pentru ce v-am chemat? Și dacă aveți ceva de zis, nu vă sfițiți; spuneți verde, moldovenește, ca la niște frați ce vă sintem. Că de aceea ne-am adunat aici, ca să ne luminăm unii pe alții și Dumnezeu să ne lumineze pe toți, cum a ști el mai bine!

— Înțelegem, cucoane, așa a fi, răspunseră cițiva țărani mai rușinoși; că, dă, dacă nu-ți ști dumneavoastră ce-i pe lume, noi țărănimia de la coarnele plugului avem să știm ce-i bine și ce-i rău?

— Ba eu drept să vă spun, cucoane, n-am înțeles! cică zise cu îndrăzneală unul dintre țărani, anume *Ion Roată*. Ș-apoi chiar dacă ne-am pricepe și noi la cite ceva, cine se mai uită în gura noastră? Vorba ceea, cucoane: Țăranul cînd merge, tropăiește, și cînd vorbește, hodoragește, să ierte cinstită fața dumneavoastră. Eu socot că treaba asta se putea face și fără de noi; că, dă, noi știm a invirti sapa, coasa și secera, dar dumneavoastră invirtiți condeiul și cînd vreți, știți a face din alb negru și din negru alb... Dumnezeu v-a dăruit cu minte, ca să ne povățuiți și pe noi prostimea...

— Ba nu, oameni buni, s-a trecut vremea aceea, pe cînd numai boierii făceau totul în țara aceasta ș-o storceau după plac. Astăzi toți, de la vlădică pînă la opincă, trebuie să luăm parte la nevoile și la fericirea țării. Muncă și ciștișig, datorii și drepturi, pentru toți deopotrivă.

Le spuse boierul apoi despre originea românilor, cum și de cine au fost ei aduși pe aceste locuri; despre suferințele lor și

cum au ajuns a fi dezbinăți și împrăștiați prin alte țări. Le dă el pilde câte și mai multe: cu smocul de nuiele, cu taurii învrăbiți și, în sfârșit, se silește bietul creștin din răspuțeri a-i face să înțeleagă care sînt roadele binefăcătoare ale Unirii, aducîndu-le aminte că tot «pentru unirea tuturor» se roagă și sfînta biserică în toate zilele, mai bine de 1850 de ani.

— Ei, oameni buni, cred că acum ați priceput!

— Priceput, cucoane, cit se poate de bine, răspunseră mai toți. Dumnezeu să vă ajute la cele bune!

— Ba eu tot nu, cucoane, răspunse moș Ion Roată.

— Dumnezeu să mă ierte, moș Ioane, dar dumneata, cum văd, ești cam greu de cap; ia haidem în grădină să vă fac a înțelege și mai bine. Moș Ioane, vezi colo în ogradă la mine bolovanul cel mare?

— Îl vedem, cucoane.

— Ia fă bine și adă-l ici lîngă mine, zise boierul, care ședea acum pe un jilț în mijlocul țărănilor.

— S-avem iertare, cucoane, n-om pute, că doar acolo-i greutate, nu șagă.

— Ia cearcă și vezi.

Moș Roată se duce și vre să rădice bolovanul, dar nu poate.

— Ia du-te și dumneata, moș Vasile, și dumneata, bade Ilie, și dumneata, bade Pandelachi.

În sfârșit se duc ei vro trei-patru țărani, urnesc bolovanul din loc, îl rădică pe umere și-l aduc lîngă boier.

— Ei, oameni buni, vedeți? S-a dus moș Ion și n-a putut face treaba singur; dar cînd v-ați mai dus cițiva într-ajutor, treaba s-a făcut cu mare ușurință, greutatea n-a mai fost aceeași. Povestea cîntecului:

Unde-i unul, nu-i putere

La nevoi și la durere;

Unde-s mulți, puterea crește

Și dușmanul nu sporește.

Așa și cu Unirea, oameni buni!... Ei, acum cred c-ați înțeles și răsînteles?

— Ba eu unul, să iertați dumneavoastră, cucoane, încă tot n-am înțeles, răspunde moș Roată.

— Cum se face asta, moș Ioane? Mai bine ce v-am tălmăcit, și un copil putea să înțeleagă.

— Mai așa, cucoane, răspuneră ceilalți.

— Moș Ioane — zise acum boierul cam tulburat de multă obosală — ia spune dumneata în legea dumitale, cum ai înțeles, cum n-ai înțeles, de când se face atita vorbă; să auzim și noi!

— Dă, cucoane, să nu vă fie cu supărare; dar de la vorbă și pînă la faptă este mare deosebire... Dumneavoastră, *ca fiecare boier*, numai ne-ați poruncit să aducem bolovanul, dar n-ați pus umărul împreună cu noi la adus, cum ne spuneți dinioarea, că de acum toți au să ieie parte la sarcini: de la vlădică pînă la opincă. Bine ar fi, dac-ar fi așa, cucoane, căci la război înapoi și la pomană năvală, parcă nu prea vine la socoteală... Iar de la bolovanul dumneavoastră... am înțeles așa: că pînă acum noi țărani am dus fiecare cite o piatră mai mare sau mai mică pe umere; însă acum sîntem chemați a purta împreună tot noi, *opinca*, o stîncă pe umerele noastre... Să dea domnul, cucoane, să fie altfel, că mie unuia nu mi-a păre rău...

La aceste vorbe, țărani ceilalți au început a strînge din umere, a se uita lung unul la altul și a zice:

— Ia, poate că și Roată al nostru să aibă dreptate!...

Iar boierul, luîndu-i înainte cu glume, a înghițit gălușca și a tăcut molcum.

MOȘ ION ROATĂ ȘI VODĂ CUZA

Între țărani frunțași care au luat parte împreună cu boierii, cu episcopii și cu mitropolitul țării la Divanul Ad-hoc din Moldova în 1857, era și moș Ion Roată, om cinstit și cuviincios, cum sint mai toți țărani români de pretutindene. Numai atîta că moș Ion Roată, după cîte văzuse și după cîte pățise el în viața sa, nu prea puna temei pe vorbele boierești și avea gîdilici la limbă, adică spunea omului verde în ochi, fie cine a fi, cînd îl scormolea ceva la inimă. Așa e țăranul: nu prea știe multe. Și moș Ion Roată, fiind țăran, cum v-am spus, deși se-nvrednicise a fi acum pintre boieri, nu avea ascunzătorii în sufletul său.

În Divanul Ad-hoc din Moldova erau boieri de toată mîna: și mai mari și mai mici; și mai bătrîni și mai tineri; și mai învățați și mai neînvățați, cum îi apucase timpul. Între acești din urmă erau de-alde bătrînul Alecu Forăscu, poreclit și Tololoi, Grigore Cuza, și alți cițiva de-alde aceștia, care, țiin-

du-se de obiceiurile strămoșești, în toate sărbătorile ascultau cu evlavie slujba bisericească de la început pînă la sfîrșit, cîntînd și cetînd la strană de-a valma cu dascălii și preuții bisericii; iar la zile mari, ca să le ticnească veselia, împărteau bucățica de pine cu orfanii, cu văduvele și cu alți nevoiași, cum apucaseră din părinți. Atîta-i ajungea capul, atîta făceau și ei pe vremea lor, Dumnezeu să-i ierte și să-i odihnească, unde or fi acolo, că bune inimi aveau.

Dar să ne întorcem iar la Divanul Ad-hoc. Aici, ca în toate adunările de felul acestora, se făcea vorba multă; și era lucru firesc să se facă, fiind luptă între *timpul de față cu cel trecut*, pentru cea mai dreaptă cauză a neamului românesc: Unirea, sfînta Unire!

Boierii cei mai tineri, crescuți de mici în străinătate numai cu franțuzească și nemțească, erau cîrtitori asupra *trecutului*, și cei mai guralii totodată. Vorba, portul și apucăturile bătrînești nu le mai venea la socoteală. Și din această pricină unia, în aprinderea lor, numeau pe cei bătrîni: rugini învechite, ișlicari, strigoi și cite le mai venea în minte, după cum le era și creșterea: dă, învățați nu-s?...

Nu-i vorbă că și nătingia unor bătrîni era mare. Uneori, cînd se miniau dădeau și ei tinerilor cite un ibrișin pe la nas, numindu-i: bonjuriști, duelgii, pantalonari, oameni smintiți la minte și ciocoi infumurați, lepădați de lege, stricători de limbă și de obiceiuri.

În așa împoncișare de idei se aflau boierii bătrîni cu tineretul din Divanul Ad-hoc al Moldovei cu toate că și unii și alții erau pentru Unire. Numai atîta că bătrîni voiau Unire *cu tocmală*, iar tinerii Unire *fără socoteală*, cum s-a și făcut.

Toate ca toatele, dar mare luptă aveau unia dintre boierii tineri cu cuconul Alecu Forăscu, care, una-două, îi tolocănea, mustrîndu-i; ba că nu vorbesc drept românește, cum vorbeau părinții lor, ci au corchezit graiul strămoșesc, de nu-i mai înțelege nimene; ba că umblați cu șurubele, să ne trageți butucul; ba că face omul cu cineva o tovărășie cit de mică, și tot urmează învoială între părți, iar nu așa cu ochii închiși — căci dacă n-ai carte, n-ai parte, scurtă socoteală; ba că de cînd cu străinătatea, v-ați înstrăinat și legea, și limba, și inima,

și chiar dragostea sătenilor; și după nepăsarea și răsipă ce o facem, zvirlind banul pe lucruri de nimica, puțin mai avem de înstrăinat, și nu-i departe vremea aceea, pe cât văd eu. Întrebați pe bieții nimernici de săteni, să spuie ei dacă mai cunosc cine li-i stăpîn. Au rămas ca niște cîni ai nimănui, sărmanii oameni! Cine se scoală mai de dimineață, acela e mai mare în sat la ei, de-i horopsește și-i țuhăiește mai rău decît pe vite! Ciocoismul și străinii să trăiască, și las pe dinșii, că ne scot ei la covrigi. Ba că vai de țara care ajunge s-o puie copiii la cale; ba că vorba multă, sărăcia omului; și, dacă li-i treaba de așa, facă ei ce or ști, că el mai bine se duce acasă, că-i plouă caii în spate și-i stau vitele cu dinții la stele, din pricina slugilor, cărora puțin li pasă de munca stăpînului.

Și cite și mai cite năzdrăvănii de-alde aceste. Las pe bătrîni să te descînte și să te judece ei în legea lor, că nu-ți mai trebuie alt popă... Și iaca așa cu de-alde cuconul Alecu Forăscu.

Acum vine alta la rînd:

Într-una din zile, cum vorbea frumos un boier dintre cei tineri, iaca și moș Ion Roată sare cu gura:

— Aveți bunătate de vorbiți mai moldovenește, cucoane, să ne dumirim și noi; căci eu unul, drept vă spun, că nu pricep nimica, păcatele mele!

Un oarecare boier întimpină atunci pe moș Ion Roată, zicându-i cu glas poruncitor și răutăcios:

— Dar ce nevoie mare este să înțelegi tu, moșcule!? Tacă-ți leoarba, dac-ai venit aici; c-apoi întoarce-ne-vom noi acasă, și hëlbet! nu ț-a lua nime din spate, ce știu eu... Auzi, obraznicie! Tu... *cu optzeci de mii de fâlci de moșie*, și el un ghiorlan c-un petec de pămînt, și uite ce gură face alătura cu mine!...

Moș Ion Roată, simțindu-se lovit pînă în suflet, răspunde atunci cu glas plîngător:

— Dar bine, cucoane, dacă nu v-a fost cu plăcere să pricepem și noi cite ceva din cele ce spuneți dumneavoastră, de ce ne-ați mai adus aici, să vă bateți joc de noi? Ei, cucoane, cucoane! Puternic ești, megieș îmi ești, ca răzăș ce mă gădesc, și știu bine că n-are să-mi fie moale, cînd m-oi întoarce acasă, unde mă așteaptă nevoile. Dar să nu vă fie cu supărare, ia palmele aceste țărănești ale noastre, străpunse de pălămidă și pline de bătăături, cum le vedeți, vă țin pe dumneavoastră de atita amar de vreme și vă fac de huzuriți de bine. Și mai mult decît atît: orice venetic, în țara asta, este oploșit de dumneavoastră, și-l priviți cu nepăsare cum ne sughe singele, și tăceți și-l îmbră-țoșați! Numai noi, vite de muncă, vă sîntem dragi ca sarea în ochi... Din *moșici*, din *ghiorlani* și din *dobitoci* nu ne mai scoateți! Dumnezeu să ne ierte, și să ne iertați și dumnea-voastră, cucoane, dar cu adevărat așa este: v-ați deprins a lua focul totdeauna cu mîinile noastre cele *moșicești*... și tot noi cei horopsiți.

— Sfînt să-ți fie rostul, moș Ioane, că ai vorbit din durere, răspunse atunci cuconul Alecu Forăscu; și sînt fericit că stai alătura cu mine. Decît un bonjurist c-o mină de învățătură, mai bine un țăran cu un car de minte!

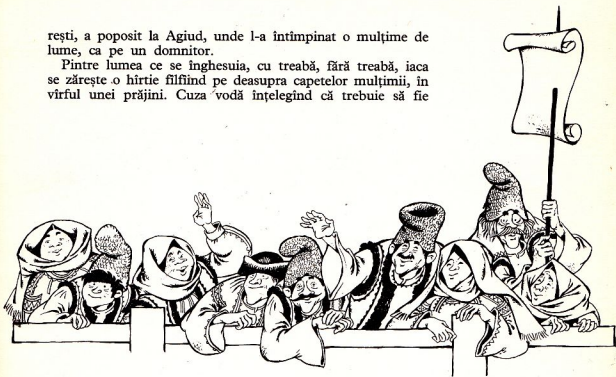
La aceste vorbe, mulți dintre boieri s-au simțit atinși: cel cu pricina... a rămas ca opărit. Iar colonelul *Alexandru Cuza* a dat mîna prietenește cu moș Ion Roată.

În sfîrșit, după multe dezbateri furtunoase urmate în Diva-nul Ad-hoc, s-a încuviințat Unirea, și apoi deputații s-au întors fiecare pe la vetrele lor.

Peste cîțiva ani după aceasta, trecînd Cuza vodă spre Bucu-

rești, a poposit la Agiud, unde l-a întâmpinat o mulțime de lume, ca pe un domnitor.

Pintre lumea ce se înghesuia, cu treabă, fără treabă, iaca se zărește o hîrtie filfiind pe deasupra capetelor mulțimii, în virful unei prăjini. Cuza 'vodă înțelegînd că trebuic să fie

vrun suflet năcăjit, face semn să i se deschidă calea. Și cînd colo, un țaran bătrîn cade în genunchi dinaintea domnitorului, sărutîndu-i mîna, cu lacrămile în ochi și dîndu-i o hîrtie scrisă pe toate fețele.

— He, he! moș Ion Roată, prietenul și tovarășul meu cel vechi din Divanul Ad-hoc, lucru negîndit! Rădică-te, moș Ioane și spune-mi fără sfială ce durere ai! Ț-a făcut cineva vrun neajuns?

Moș Ion Roată, văzînd că după atîția ani de zile nu l-a uitat colonelul Alexandru Cuza și că l-a primit cu atîta bunătate, a început a plînge cu hohot și a-l ruga să-i cetească hîrtia.

Vodă fiind gata de plecare și văzînd că hîrtia lui moș Roată cuprinde multă polologhie, zise cu blindetă:

— Spune, moș Ioane, din gură, ce ai de spus, că mai bine am să înțeleg!

Atunci, moș Roată, viindu-și în sine, începe a se jălui cum urmează:

— Luminarea voastră! De când cu păcatul cel de Ad-hoc, n-am mai avut zi bună cu megieșul meu cel puternic, stăpinul unei moșii foarte mari, pe care-l cunoști măria ta. N-am gândit, nenorocitul de mine, că dumnealui un boier așa de mare, putred de bogat și cu învățătură să-și puie mintea cu unul ca mine, de la niște vorbe nesocotite ce le-am zis și eu atunci, într-un năcaz. Numai Dumnezeu să-i deie sănătate, și bine, dar amarnic m-a lovit în avere și în cinste. Crede, măria ta, că nici eu n-am fost așa de săc între cei de o samă cu mine. Dar de cum am ajuns acasă, goană și prigoană pe capul meu, din partea boierului în tot felul:

Întii și întii, a pus înadins pe feciorii boierești să-mi caute pricină și să mă aducă la sapă de lemn. Și aceștia, ca oameni fără judecată și pizmași, făceau toate chipurile satanicești, sau ei de-a dreptul sau prin alții, cum să deie vitișoarele mele macar de un pas pe moșia boierească; ș-apoi, sub cuvint că au făcut stricăciune, să mi le poată ucide fără nici o cruțare! Și astăzi împușcă-i porcii; mînc vacile și boii; poimîne, căișorii; în altă zi ie-i oile dinapoi cu grămada și du-le la curte. Îți poți închipui, măria ta, ce urgie grozavă era pe capul meu!

Văzînd eu de la o vreme că nu mai încetează cu jafurile, mi-am luat inima-n dinți și m-am dus la boieriu să mă jăluiesc. Și boierul, în loc de un cuvint bun, m-a scuipat drept în obraz, de față cu slugile sale și cu alți oameni ce se aflau atunci la curte, încît am crezut că a căzut ceriul pe mine, de rușine! Ba încă m-a și amenințat că altă dată, de mi-a mai călca piciorul în ograda boierească, are să poruncească să mă întindă la scară și să mă bată cu biciul! Și cu rînduiala asta, măria ta, în cîțiva ani de zile m-au calicit cu desăvîrșire și mi-a rădicat și cinstea care pentru mine a fost cel mai scump lucru!

Cuza vodă a stat neclintit și s-a uitat țintă la moș Ion Roată cît a vorbit el. Și cînd a isprăvit vorba, vodă i-a pus două fișicuri de napoleoni în mînă, zicîndu-i cu bunătate:

— Ține, moș Ioane, acest mic dar de la mine, și întîmpină-ți

nevoia, de azi pe mine, cum te-a lumina Cel de sus. Iar pe boier lasă-l în judecata lui Dumnezeu, căci el nu bate cu ciomagul.

Lui moș Ion Roată i se umplu din nou ochii de lacrimi și sărutînd mina lui vodă, ca semn de mulțămire, zise oftînd:

— Dar cu rușinea ce mi-a făcut, cum rămîne, măria ta?

— Cu rușinea iaca așa rămîne, moș Ioane, zise Cuza vodă, sărutîndu-l și pe un obraz și pe altul, în fața mulțimii adunate acolo. Du-te și spune sătenilor dumitale, moș Ioane, că pe unde te-a scuipat boierul, te-a sărutat domnitorul țării și ți-a șters rușinea.

CINCI PÎNI

Doi oameni, cunoscuți unul cu altul, călătoreau odată, vara pe un drum. Unul avea în traista sa trei pîni și celalalt două pîni. De la o vreme fiindu-le foame, poposesc la umbra unei răchiți pletoase, lingă o fîntină cu ciutură; scoate fiecare pînile ce avea și se pun să mince împreună, ca să aibă mai mare poftă de mîncare.

Tocmai cînd scoaseră pînile din traiste, iaca un al treilea drumeț necunoscut, îi ajunge din urmă și se oprește lingă dinșii, dîndu-le ziua bună. Apoi se roagă să-i deie și lui ceva de mîncare, căci e tare flămînd și n-are nimica merinde la dînsul, nici de unde cumpăra.

— Pofitim, om bun, de-i ospăta împreună cu noi, ziseră cei doi drumeți călătorului străin; căci, mila Domnului! unde mîncă doi, mai poate minca și al treilea.

Călătorul străin, flămînd cum era, nemaiașteptînd multă poflire, se așază jos lingă cei doi și încep a minca cu toții la

pîne goală și a be apă rece din fîntină, căci altă udătură nu aveau. Și minîcă ei la un loc tustrei, și minîcă, pînă ce gătesc de mîncat toate cele cinci pîni, de parcă n-au mai fost.

După ce au mintuit de mîncat, călătorul străin scoate cinci lei din pungă și-i dă, din întîmplare, celui ce avusese trei pîni, zicînd:

— Primiți, vă rog, oameni buni, această mică mulțămîtă de la mine, pentru că mi-ați dat de mîncare la nevoie. Veți cinsti mai încolo cîte un pahar de vin sau veți face cu banii ce veți pofti. Nu sînt vrednic să vă mulțămesc de binele ce mi-ați făcut, căci nu vedeam lumea înaintea ochilor, de flămînd ce eram.

Cei doi nu prea voiau să primească, dar după multă stăruință din partea celui al treilea au primit. De la o vreme, călătorul

străin ș-a luat ziua bună de la cei doi și apoi și-a căutat de drum. Ceilalți mai rămîn oleacă sub răchită la umbră, să odihnească bucatele. Și din vorbă în vorbă, cel ce avuse trei pîni dă doi lei celui cu două pîni, zicînd:

— Ține, frate, partea dumatăle, și fă ce vrei cu dînsa. Ai avut două pîni întregi, doi lei ți se cuvin. Și mie îmi opresc trei lei, fiindcă-am avut trei pîni întregi și tot ca ale tale de mari, după cum știi.

— Cum așa? zise celalalt cu dispreț: pentru ce numai doi lei și nu doi și jumătate, partea dreaptă ce ni se cuvine fiecăruia? Omul putea să nu ne deie nimic, și atunci cum rămînea?

— Cum să rămîie — zise cel cu trei pîni — atunci aș fi avut eu pomană pentru partea ce mi se cuvine de la trei pîni, iar tu — de la două, și pace bună. Acum însă, noi am mîncat degeaba, și banii pentru pine îi avem în pungă cu prisos: eu trei lei și tu doi lei, fiecare după numărul pînilor ce am avut. Mai dreaptă împărțeală decît aceasta nu cred că se mai poate nici la Dumnezeu sfîntul.

— Ba nu, prietene, zise cel cu două pîni. Eu nu mă țin că mi-ai făcut parte dreaptă. Haide să ne judecăm și cum a zice judecata, așa să rămîie.

— Haide și la judecată — zise celalalt — dacă nu te mulțamește. Cred că și judecata are să-mi găsească dreptate, deși nu m-am tîrît prin judecări, de cînd sînt.

Și așa, pornesc ei la drum, cu hotărîrea să se judece. Și cum ajung într-un loc unde era judecătorie, se înfățișează înaintea judecătorului și încep a spune împrejurarea din capăt, pe rînd fiecare: cum a venit întîmplarea de au călătorit împreună, de au stat la masă împreună, cîte pîni a avut fiecare, cum a mîncat drumețul cel străin la masa lor, deopotrivă cu dinșii, cum le-a dat cinci lei drept mulțămîță și cum cel cu trei pîni a găsit cu cale să-i împartă.

Judecătorul, după ce-i ascultă pe amîndoi cu luare-aminte, zise celui cu două pîni:

— Și nu ești mulțămîtit cu împărțeala ce s-a făcut, omule?

— Nu, domnule judecător — zise nemulțămîtitul — noi n-am avut de gînd să luăm plată de la drumețul străin pentru mîncarea ce i-am dat: dar dac-a venit întîmplarea de așa, apoi

trebuie să împărțim drept în două ceea ce ne-a dăruit oaspetele nostru. Așa cred eu că ar fi cu cale, cînd e vorba de dreptate.

— Dacă e vorba de dreptate — zise judecătorul — apoi fă bine de inapoiește un leu istuilalt, care spui c-a avut trei pîni.

— De asta chiar mă cuprinde mirare, domnule judecător, zise nemulțămîtul cu îndrăzneală. Eu am venit înaintea judecării să capăt dreptate și văd că dumneata, care știi legile, mai rău mă scufunzi. De a fi să fie tot așa și judecata dinaintea lui Dumnezeu, apoi vai de lume!

— Așa ți se pare dumitale — zise judecătorul liniștit — dar ia să vezi că nu-i așa. Ai avut dumneata două pîni?

— Da, domnule judecător, două am avut.

— Tovarășul dumitale avut-a trei pîni?

— Da, domnule judecător, trei a avut.

— Udătură ceva avut-ați vreunul?

— Nimic, domnule judecător, numai pîne goală și apă răce din fîntînă, fie de sufletul cui a făcut-o acolo în calea trecătorilor.

— Dinioarea, parcă singur mi-ai spus — zise judecătorul — că ați mîncat toți tot ca unul de mult: așa este?

— Așa este, domnule judecător.

— Acum, ia să statornicim rînduiala următoare, ca să se poată ști hotărît, care cită pîne a mîncat. Să zicem că s-a tăiat fiecare pîne în cîte trei bucăți deopotrivă de mari; cîte bucăți ai fi avut dumneata, care spui că avuși două pîni?

— Șese bucăți aș fi avut, domnule judecător.

— Dar tovarășul dumitale, care spui că avu trei pîni?

— Nouă bucăți ar fi avut, domnule judecător.

— Acum, cîte fac la un loc: șese bucăți și cu nouă bucăți?

— Cincisprezece bucăți, domnule judecător.

— Cîți oameni ați mîncat aceste cincisprezece bucăți de pîne?

— Trei oameni, domnule judecător.

— Bun! Cîte-cîte bucăți vin de fiecare om?

— Cîte cinci bucăți, domnule judecător.

— Acum, ții minte cîte bucăți ai fi avut dumneata?

— Șese bucăți, domnule judecător?

— Dar de mîncat, cîte ai mîncat dumneata?

— Cinci bucăți, domnule judecător.
— Și cite Ț-au mai rămas de întrecut ?
— Numai o bucată, domnule judecător.
— Acum să stăm aici în ceea ce te privește pe dumneata, și să luăm pe istalalt la rînd. Ții minte, cite bucăți de pine ar fi avut tovarășul d-tale ?

— Nouă bucăți, domnule judecător.
— Și cite a mîncat el din toate ?
— Cinci bucăți, ca și mine, domnule judecător.
— Dar de întrecut, cite i-au mai rămas ?
— Patru bucăți, domnule judecător.
— Bun! ia acuș avem să ne înțelegem cît se poate de bine. Vrasăzică, dumneata ai avut numai o bucată de întrecut, iar tovarășul dumitale, patru bucăți; acum o bucată de pine rămasă de la dumneata și cu patru bucăți de la istlalt, fac la un loc cinci bucăți ?

— Taman cinci, domnule judecător.
— Este adevărat că aceste cinci bucăți de pine le-a mîncat oaspetele dumneavoastră, care spui că v-a dat cinci lei drept mulțămîtită ?

— Adevărat este, domnule judecător.
— Așadar, dumitale ți se cuvine numai un leu, fiindcă numai o bucată de pine ai avut de întrecut și aceasta ca și cum ai fi avut-o de vînzare, deoarece ați primit bani de la oaspetele dumneavoastră. Iar tovarășului dumitale i se cuvin patru lei, fiindcă patru bucăți de pine a avut de întrecut. Acum dară, fă bine de înapoieste un leu tovarășului dumitale. Și dacă te crezi nedreptățit, du-te și la Dumnezeu și las dacă Ț-a face și el judecată mai dreaptă decît aceasta.

Cel cu două pini, văzînd că nu mai are încotro șovăi, înapoieste un leu tovarășului său, cam cu părere de rău, și pleacă rușinat.

Cel cu trei pini însă, uimit de așa judecată, mulțămeste judecătorului, și apoi iese, zicînd cu mirare:

— Dac-ar fi pretutindene tot asemenea judecători ce nu iubesc a li cînta cucul din față... cei ce n-au dreptate n-ar mai năzui în veci și-n pururea la judecată.

Corciogarii, porecliți și apărători, nemaivînd chip de trai
numai din minciuni, sau s-ar apuca de muncă, sau ar trebui,
în toată viața lor, să tragă dracul de coadă...

Iar societatea bună ar rămînea nebintuită.

POVESTE [PROSTIA OMENEASCĂ]

A fost odată cînd a fost, că dacă n-ar fi fost, nu s-ar povesti. Noi nu sîntem de pe cînd poveștile, ci sîntem mai dincoace cu vreo două-trei zile: de pe cînd se potcovea puricele cu nouăzeci și nouă de oacă de fier la un picior și tot i se părea că-i ușor.

Cică era odată un om însurat, și omul acela trăia la un loc cu soacră-sa. Nevasta lui, care avea copil de țîță, era cam proastă; dar și soacră-sa nu era tocmai hitră.

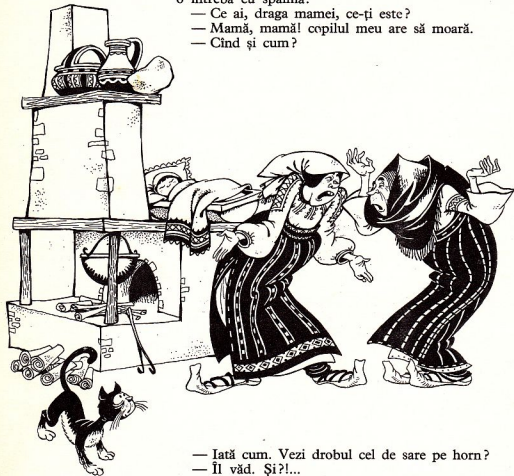
Întru una din zile, omul nostru iese de-acasă după trebi, ca fiecare om. Nevasta lui, după ce-și scaldă copilul, îl infășă și-i dete țîță, îl puse în albie lingă sobă, căci era iarnă; apoi îl legănă și-l dezmierdă pînă ce-l adormi. După ce-l adormi, stătu ca puțin pe gînduri, ș-apoi începu a se boci cit îi lua gura:

— Aulio! copilașul meu, copilașul meu!

Mama ei, care torcea după horn, cuprinsă de spaimă zvîrli

fusul din mină și furca din briu cit colo, și, sărind fără sine, o întrebă cu spaimă:

- Ce ai, draga mamei, ce-ți este?
- Mamă, mamă! copilul meu are să moară.
- Când și cum?

- Iată cum. Vezi drobul cel de sare pe horn?
- Îl văd. Și?!...
- De s-a sui mița, are să-l trîntească drept în capul copilului și să mi-l omoare.
- Vai de mine și de mine, că bine zici, fata mea, se vede că i s-au sfîrșit mititelului zilele!

Și cu ochii pironiți la drobul de sare de pe horn și cu minile înceștate, de parcă le legase cineva, începură a-l boci amin-două ca niște smintite, de ciocotea casa. Pe cînd se slujeau ele, cum vă spun, numai iaca și tatăl copilului intră pe ușă flămînd și năcăjit ca vai de el.

— Ce este? Ce v-a găsit, nebunelor?

Atunci ele, viindu-și puțin în sine, începură a-și șterge lacrămile și a-i povesti cu mare jale despre întîmplarea neîntîmplată...

Omul, după ce le ascultă, zise cu mirare:

— Bre! mulți proști am văzut eu în viața mea, dar ca voi n-am mai văzut. Măăă... duc în toată lumea! Și de-oi găsi mai proști decît voi, m-oi mai întoarce acasă, iară de nu, ba.

Așa zicînd, oftă din greu, ieși din casă fără să-și ieie ziua bună, și plecă supărat și amărit ca vai de om!

Și mergînd el bezmetic, fără să știe unde se duce, după o bucată de vreme oprindu-se într-un loc, i se întîmplă iar să vadă ceva deșențat ce nu mai văzuse: un om ținea puțin un oboroc deșert cu gura spre soare, apoi răpede-l înșfăca și intra cu dînsul într-un bordei; pe urmă iar ieșea, îl punea iar cu gura la soare, și tot așa făcea... Drumețul nostru nedumerit se opri și zise:

— Bună ziua, om bun!

— Mulțămesc dumitale, prietene!

— Da ce faci aici?

— Ia mă trudes de vro două-trei zile să car pocitul ist de soare în bordei ca să am lumină, și nici că-l pot...

— Bre! ce trudă, zise drumețul. N-ai vrut topor la îndă-mină?

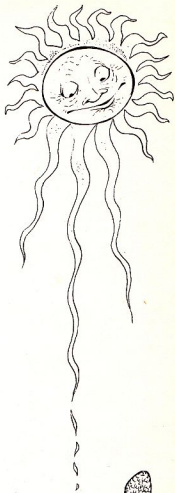
— Ba am.

— Ie-l de coadă, sparge ici, și soarele va intra singur în-lăuntru...

Îndată făcu așa și lumina soarelui intră în bordei.

— Mare minune, om bun, zise gazda. De nu te aducea Dumnezeu pe la noi... eram să îmbătrînesc cărînd soarele cu oborocul.

«Încă un tont», zise drumețul în sine, și plecă.

Și mergînd el tot înainte, peste cîtva timp ajunse într-un sat și din întîmplare se opri la casa unui om. Omul de gazdă fiind rotariu, își lucrase un car și-l înjghebase în casă în toată întregimea lui; și-acum voind să-l scoată afară, trăgea de proțap cu toată puterea, dar carul nu ieșea. Știți pentru ce? — Așa: ușile erau mai strîmte decît carul. Rotariul voia acum să taie ușorii, spre a scoate carul. Noroc însă că drumețul l-a învățat să-l desfacă în toate părțile lui, să le scoată pe rînd afară, și-apoi iarăși să-l înjghebe la loc.

— Foarte mulțămesc, om bun — zise gazda — bine m-ai învățat. Ia uite-te dumneata! Era să dărim bunătate de casă din pricina carului...

De aici drumețul nostru, mai numărînd un nătărău, merse tot înainte pînă ce ajunse iară la o casă. Acolo ce să vadă? Un om c-un țâpoi în mînă voia s-arunce niște nuci din tindă în pod.

«Din ce în ce dau peste dobitoci», zise drumețul în sine.

— Da ce te frămîni așa, om bun?

— Ia, vreau să zvîrl niște nuci în pod și țâpoiul ista, bată-l scirba să-l bată, nu-i nici de o treabă...

— Că degeaba te trudești, nene! Poți să-l blastemi cît le-i blăstăma, habar n-are țâpoiul de scirbă. Ai un oboroc?

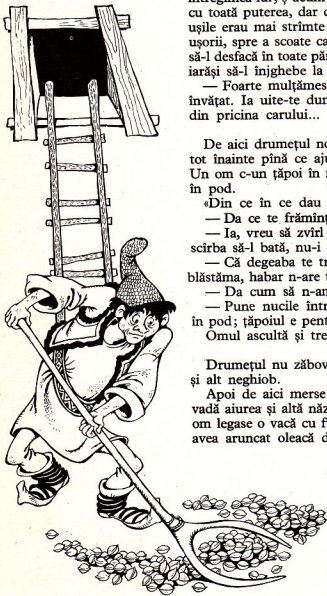
— Da cum să n-am.

— Pune nucile într-însul, ie-l pe umăr și sui-le frumușel în pod; țâpoiul e pentru paie și fin, iar nu pentru nuci.

Omul ascultă și treaba se făcu îndată.

Drumețul nu zăbovi nici aici mult, ci plecă mai numărînd și alt neghiob.

Apoi de aici merse mai departe, pînă ce ajunse ca să mai vadă aiurea și altă năzbitie la care nu se putu opri de ris. Un om legase o vacă cu funia de gît și suindu-se pe o șură, unde avea aruncat oleacă de fin, trăgea din răsputeri de funie să

urce vaca pe șură. Vaca răgea cumplit și el nu mai putea de ostenit.

— Măi omule — zise drumețul, făcându-și cruce — da ce vrei să faci?

— Ce să fac, mă-ntrebi? Da nu vezi?

— Ba văd, numai nu pricep.

— Ia, hăranul ista e hămisit de foame și nu vre nici în ruptul capului să vie după mine sus pe iastă șură să minince fin...

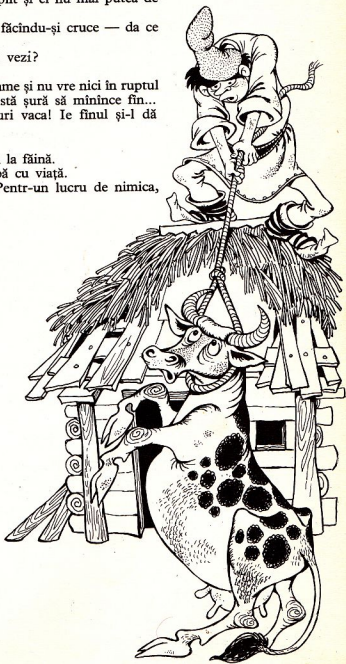
— Stăi puțin, creștine, că spinzuri vaca! Ie finul și-l dă jos la vacă.

— Da, nu s-a irosi?...

— Nu fi scump la tărițe și ieftin la faină.

Atunci omul ascultă și vaca scăpă cu viață.

— Bine m-ai învățat, om bun! Pentr-un lucru de nimica, era cît pe ce să-mi gîtui vaca!

Așa drumețul nostru, mirindu-se și de această mare prostie, zise în sine: «Mița tot s-ar fi putut întâmpla să deie drobul de sare jos de pe horn; dar să cari soarele în casă cu oborocul, să urci nucile în pod cu țăpoiul și să tragi vaca pe șură la fin, n-am mai gândit!»

Apoi drumețul se întoarse acasă și petrecu lângă ai săi, pe cari-i socoti mai cu duh decît pe cei ce văzuse în călătoria sa.

Ș-am încălecat pe-o șea,

Ș-am spus povestea așa;

Ș-am încălecat pe-o roată,

Ș-am spus-o toată.

Ș-am încălecat pe-o căpșună,

Și v-am spus, oameni buni, o mare minciună!

POVESTEA UNUI OM LENEȘ

Cică era odată într-un sat un om grozav de leneș; de leneș ce era, nici îmbucătura din gură nu ș-o mesteca. Și satul văzînd că acest om nu se dă la muncă nici în ruptul capului, hotări să-l spînzure pentru a nu mai da pildă de lenevire și altora. Și așa se aleg vreo doi oameni din sat și se duc la casa leneșului, îl umflă pe sus, îl pun într-un car cu boi, ca pe un butuc nesîmțitor, și hai cu dînsul la locul de spînzurătoare.

Așa era pe vremea aceea.

Pe drum se întîlesc ei cu o trăsură în care era o cucoană. Cucoana, văzînd în carul cel cu boi un om care sîmăna a fi bolnav, întrebă cu milă pe cei doi țărani, zicînd:

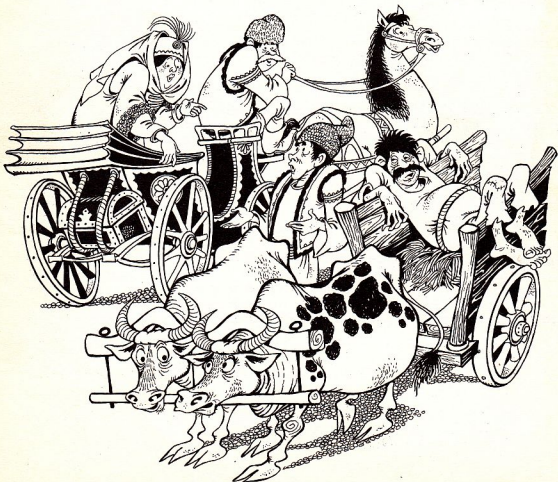
— Oameni buni! Se vede că omul cel din car e bolnav, sărmanul, și-l duceți la vro doftoroaie undeva, să se caute?

— Ba nu, cucoană — răspunse unul dintre țărani — să ierte cinstită fața dumneavoastră, dar aista e un leneș care nu

credem să fi mai avînd păreche în lume, și-l ducem la spînzurătoare, ca să curățim satul de-un trîndav.

— Alei! oameni buni — zise cucoana, înfiorîndu-se — păcat, sârmanul, să moară ca un cine fără de lege! Mai bine duceți-l la moșie la mine; iacătă curtea pe costișa ceea. Eu am acolo un hambar plin cu posmagi, ia așa pentru împrejurări grele, doamne ferește! A minca la posmagi, și a trăi și el pe lingă casa mea, că doar știu că nu m-a mai pierde Dumnezeu pentru-o bucățică de pine. Dă, sîntem datori a ne ajuta unii pe alții.

— I-auzi, măi leneșule, ce spune cucoana: că te-a pune la coteț, într-un hambar cu posmagi, zise unul dintre săteni. Iaca peste ce noroc ai dat, bată-te întunerecul să te bată, uriciunea oamenilor! Sai degrabă din car și mulțamește cucoanei că te-a

scăpat de la moarte și-ai dat peste belșug, luându-te sub aripa dumisale. Noi gîndeam să-ți dăm sopon și frînghie. Iar cucoana, cu bunătatea dumisale, îți dă adăpost și posmagi; să tot trăiești, să nu mai mori! Să-și puie cineva obrazul pentru unul ca tine și să te hrănească ca pe un trîntor, mare minune-i asta! Dar tot de noroc să se plîngă cineva. Bine a mai zis cine a zis, că boii ară și caii minîncă. Hai, dă răspuns cucoanei, ori așa, ori așa, că n-are vreme de stat la vorbă cu noi.

— Dar muietî-s posmagii? zise atunci leneșul cu jumătate de gură, fără să se cîrneasă din loc.

— Ce-a zis? întrebă cucoana pe săteni.

— Ce să zică, milostivă cucoană — răspunde unul — ia, întrebă că muietî-s posmagii?

— Vai de mine și de mine — zise cucoana cu mirare — încă asta n-am auzit! Da el nu poate să și-i moaie?

— Auzi, măi leneșule: te prinzi să moi posmagii singur, ori ba?

— Ba, răspunse leneșul. Trageți mai bine tot înainte! Ce mai atîta grijă pentru astă pustiie de gură!

Atunci unul dintre săteni zise cucoanei:

— Bunătatea dumneavoastră, milostivă cucoană, dar degeaba mai voiți a strica orzul pe giște. Vedeți bine că nu-l ducem noi la spînzurătoare numai așa de flori de cuc, să-i luăm năravul. Cum chitiți? Un sat întreg n-ar fi pus oare mină de la mină, ca să poată face dintr-insul ceva? Dar ai pe cine ajuta? Doar lenea-i împărăteasă mare, ce-ți bați capul!

Cucoana atunci, cu toată bunăvoința ce avea, se lehametește și de binefacere și de tot, zicînd:

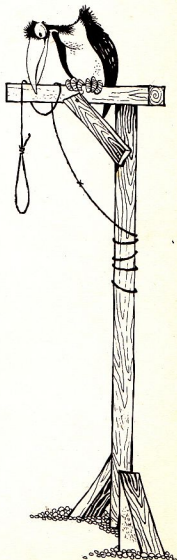
— Oameni buni, faceți dar cum v-a lumina Dumnezeu!

Iar sătenii duc pe leneș la locul cuvenit, și-i fac felul.

Și iacă așa a scăpat și leneșul acela de săteni și sătenii aceia de dînsul.

Mai poftescă de acum și alți leneși în satul acela, dacă le dă mina și-i ține cureaua.

Ș-am încălecat pe-o șea, și v-am spus povestea așa.

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

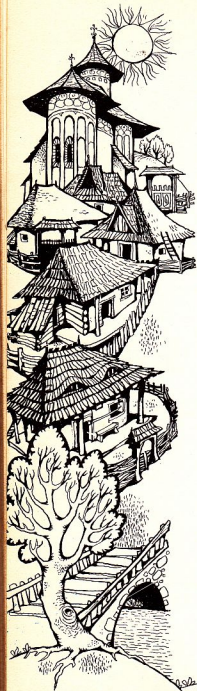
I

Stau citeodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre, pe cînd începusem și eu, dragăliță-doamne, a mă rădica băiețaș la casa părinților mei, în satul Humulești, din tîrg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți care se țin tot de una: Vatra Satului, Delenii și Bejenii.

Ș-apoi Humuleștii și pe vremea aceea nu erau numai așa un sat de oameni fără căpătii, ci sat vechi răzășesc, întemeiet în toată puterea cuvîntului: cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mindre, care știau a invirti și hora, dar și suveica, de vuia satul de vătale în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște preoți, și dascăli, și poporâni ca aceia, de făceau mare cinste satului lor.

Și părintele Ioan de sub deal, doamne, ce om vrednic și cu bunătaie mai era! Prin îndemnul său, ce mai de pomi s-au pus în tîntirim, care era îngrădit cu zăplaz de birne, streșinit cu șindrilă și ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericii pentru

școală. Și-apoi să fi văzut pe neobositul părinte, cum umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Illoaiei, dascălul bisericii, un holtei zdravăn, frumos și voinic, și sfătuia pe oameni să-și deie copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiet prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea.

Și cea dintâi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o zgîtie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenim într-una din zile că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și după ce-a întrebat pe dascăl care cum ne purtăm, a stat puțin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului: Calul Bălan și l-a lăsat în școală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală cu moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce dar de școală nouă un drăguț de biciușor de curele, împletit frumos; și părintele îi pune nume sfântul Nicolai, după cum este și hramul bisericii din Humulești... Apoi pofteste pe moș Fotea, că dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă așa din când în când cite unul, și ceva mai grosuț, dacă se poate... Bădița Vasile a zîmbit atunci, iară noi școlarii am rămas cu ochii holbați unii la alții. Și a pus părintele pravilă și a zis că în toată simbăta să se procitească băieții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce a învățat peste săptămînă; și cite greșeli va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greșală să-i ardă școlarul cite un sfînt Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era sprinteră și plină de incuri, a bufnit de ris. Păcatul ei, sărmana!

— Ia poftim de incalecă pe Bălan, Jupineasă — zise părintele de tot posomorit — să facem pocinog sfîntului Nicolai cel din cui. Și cu toată stăruința lui moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mîncat papara, și pe urmă ședea cu minile la ochi și plîngea ca o mireasă, de sărea cămeșa de pe dînsa. Noi, cînd am văzut asta, am rămas inlemniiți. Iar părintele, ba azi, ba mîine, aducînd pitaci și colaci din biserică, a împărțit la fiecare, de ne-a îmblînzit, și treaba mergea strună; băieții schimbau tabla în toate zilele, și simbăta procitanie.

Nu-i vorbă, că noi tot ne făceam felul, așa, câteodată; căci din bățul în care era așezată fila cu cruce-ajută și buchile scrise de bădița Vasile pentru fiecare, am ajuns la trătaji, de la trătraji la ceaslov, ș-apoi dă, doamne, bine! În lipsa părintelui și a dascălului intram în țințirim, țineam ceaslovul deschis și, cum erau filele cam unse, trăgeau muștele și bondarii la ele și când clămpăneam ceaslovul, cite zece-douăzeci de suflete prăpădeam deodată — potop era pe capul muștelor! Într-una din zile, ce-i vine părintelui, ne caută ceasloavele, și când le vede așa singerate cum erau, își pune minile în cap de năcaz. Și cum află pricina, începe a ne pofti pe fiecare la bălan, și a ne mîngîia cu *sfințul ierarh Nicolai* pentru durerile cuvioaselor muște și ale cuvioșilor bondari, care din pricina noastră au pățimit.

Nu trece mult după asta și într-o zi, prin luna lui mai, aproape de Moși, îndeamnă păcatul pe bădița Vasile tîntul, că mai bine nu i-o zice, să puie pe unul, Nic-a lui Costache, să mă procitească. Nică, băiet mai mare și înaintat la învățatură pînă la genunchiul broaștei, era sfădit cu mine din pricina Smărăndiței popii, căreia, cu toată părerea mea de rău, i-am tras într-o zi o bleandă pentru că nu-mi da pace să prind muște... Și Nică începe să mă asculte; și mă ascultă el, și mă ascultă, și unde nu s-apucă de însemnat la greșeli cu ghiotura pe o draniță: una, două, trei, pînă la douăzeci și nouă. «Măi!!! s-a trecut de șagă, zic eu, în gîndul meu; încă nu m-a gătit de ascultat și cite au să mai fie!...» Și unde n-a început a mi se face negru pe dinaintea ochilor și a tremura de minios... «Ei, ei! acu-i acu! Ce-i de făcut, măi Nică?» imi zic eu, în mine. Și mă uitam pe furis la ușa mintuirii și tot scăpăram din picioare, așteptînd cu neastîmpăr să vie un lainic de școlar de afară, căci era poruncă să nu ieșim cite doi deodată; și-mi crăpa măseaua în gură, cînd vedeam că nu mai vine, să mă scutesc de călăria lui Bălan și de blagoslovenia lui Nicolai, făcătorul de vinătăi. Dar adevăratul sfînt Nicolai se vede că a știut de știrea mea, că numai iaca ce intră afurisitul de băiet în școală. Atunci eu, cu voie, fără voie, plec spre ușă, ies răpede și nu mă mai incurc primprejurul școlai, ci o ieu la sănătoasa spre casă. Și cînd mă uit înapoi, doi hojmalăi se și luaseră după

mine; și unde nu încep a fugi de-mi scăpărau picioarele; și trec pe lângă casa noastră, și nu intru acasă, ci cotigesc în stînga și întru în ograda unui megieș al nostru; și din ogradă în ocol, și din ocol în grădina cu păpușoi, care erau chiar atunci prășiți de al doilea, și băieții după mine! Și, pînă să mă ajungă, eu, de frică, cine știe cum, am izbutit de m-am îngropat în țărână, la rădăcina unui păpușoi. Și Nic-a lui Costache, dușmanul meu, și cu Toader a Catincăi, alt hojmalău, au trecut pe lângă mine

vorbind cu mare ciudă; și se vede că i-a orbit Dumnezeu de nu m-au putut găbui. Și de la o vreme nemaiauzind nici o foșnitură de păpușoi, nici o scurmătură de găină, am țîșnit o dată cu țărna-n cap și tiva la mama acasă; și am început a-i spune cu lacrimi că nu mă mai duc la școală măcar să știu bine că m-or omori.

A doua zi însă a venit părintele pe la noi, s-a înțeles cu tata, m-au luat ei cu binișorul și m-au dus iar la școală.

— Că dă, e păcat să rămii fără leac de învățătură — zicea părintele — doar ai trecut de bucheludeazla și bucherițazdra: ești acum la ceaslov și mine-poimine ai să treci la psaltire, care este cheia tuturor învățăturilor, și, mai știi cum vine vremea, poate că te faci și popă aici, la biserica Sfintului Nicolai, că eu pentru voi mă străduiesc. Am o singură fată și-oi vedea eu pe cine mi-o alege de genere.

Hei, hei! când aud eu de popă și de Smărăndița popii, las muștele în pace și-mi ieu alte gânduri, alte măsuri; încep a mă da și la scris, și la făcut cădelnița în biserică, și la ținut isonul, de parcă eram băiet. Și părintele mă ie la dragoste, și Smărăndița începe din când în când a mă fura cu ochiul, și bădița Vasile mă pune să ascult pe alții, și altă faină se macină acum la moară. Nic-a lui Costache, cel răgușit, balcz și răutăcios, nu mai avea stăpînire asupra mea.

Dar nu-i cum gîndește omul, ci-i cum vrea domnul. Într-una din zile, și chiar în ziua de sfîntul Foca, scoate vornicul din sat pe oameni la o clacă de dres drumul. Se zicea că are să treacă vodă pe acolo spre mănăstiri. Și bădița Vasile, n-are ce lucra!

— Hai și noi, măi băieți, să dăm ajutor la drum, să nu zică vodă, cînd a trece pe aici, că satul nostru e mai leneș decît alte sate.

Și ne luăm noi de la școală și ne ducem cu toții. Și, care săpau cu cazmalele, care cărau cu tărăboanțele, care cu căruțele, care cu covățile, în sfîrșit, lucrau oamenii cu tragere de inimă. Iar vornicul Nic-a Petricăi, cu paznicul, vătămanul și cîțiva nespălați de mazili se purtau pîntre oameni de colo pînă colo. Și cînd deodată numai iaca vedem în prund cîțiva oameni clăie peste grămadă și unul din ei mugînd puternic.

— Ce să fie acolo? ziceau oamenii, alergînd care de care din toate părțile.

Pe bădița Vasile îl prinsese la oaste cu arcanul, îl cetluciau acum zdrăvăn și-l puneau în cătuși să-l trimeată la Piatră... Iaca pentru ce scosese atunci vornicul oamenii la clacă. Așa cu amăgele se prindeau pe vremea aceea flăcăii la oaste...

Afurisită privești mai fu și asta! Flăcâii ceilalți pe dată s-au făcut nevăzuți, iară noi copiii ne-am întors plingind pe la casele noastre.

— Afurisit să fie cinerul de vornic și cum au ars el inima unei mame, așa să-i ardă inima sfântul Foca de astăzi, lui și tuturor părtașilor săi! blăstămau femeile din sat cu lacrimi de foc în toate părțile. Iar mama lui bădița Vasile își petrecea băietul la Piatră, bocindu-l ca pe un mort!

— Las', mamă, că lumea asta nu-i numai cit se vede cu ochii — zicea bădița Vasile mîngîind-o — și în oaste trăiește omul bine, dacă este vrednic. Oștean a fost și Sfîntul Gheorghe, și Sfîntul Dimitrie și alți sfinți mucenici care au pătimit pentru dragostea lui Hristos, măcar de-am fi și noi ca dinșii!

Ei, ei! pe bădița Vasile l-am pierdut, s-a dus unde i-a fost scris. Și părintele Ioan umbla acum cu pletele în vînt, să găsească alt dascăl, dar n-a mai găsit un bădița Vasile cuminte, harnic și rușinos ca o fată mare. Era în sat și dascălul Iordache, firnîitul de la strana mare, dar ce ți-i bun? Știa și el glasurile pe dinafară de biserică, nu-i vorbă, dar clămpănea de bătrîn ce era; și-apoi mai avea și darul suptului... Așadar, școala a rămas pustie pentru o bucată de vreme și cițiva dintre noi, care ne țineam de părintele Ioan, calea-valea; biserica deschide pe om. Duminicile bizliam la strană și hirști! cite un colac! Și cînd veneau cele două ajunuri, cite treizeci-patruzeci de băieți fugeam înaintea popii de rupeam omătul de la o casă la alta; și la Cărciun nechezam ca minzii, iar la Bobotează strigam chiraleisa, de ciocotea satul. Și cînd ajungea popa, noi ne așezam în două rînduri și-i deschideam calea, iară el își trăgea barba și zicea cu mîndrie către gazdă:

— Aiștia-s minzii popii, fiule. Niște zile mari ca aceste le așteaptă și ei cu mare bucurie tot anul. Gătitu-le-ați ceva bob fiert, găluște, turte cu julfă și vărzare?

— Gătît, cinstite părinte, poftim de ne blagosloviți casa și masa, și poftim de mai ședeți, să ne șadă pețitorii.

Cînd auzeam noi de masă, tăbăram pe dînsa și-apoi aține-te, gură. Vorba ceea:

De plăcinte ride gura,
De vărzare și mai tare.

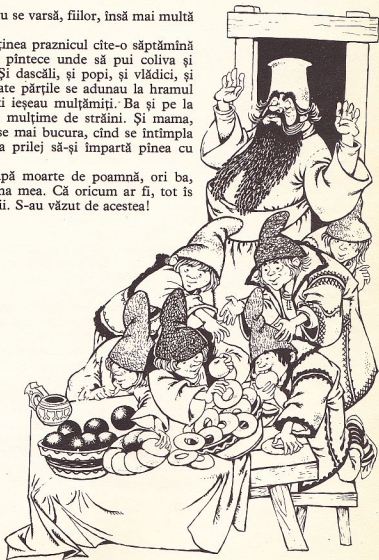

Ce să faci, că doar numai de două ori pe an este ajunul. Ba la un loc, mi-aduc aminte, ne-am grămădit așa de tare și am răsturnat masa omului cu bucate cu tot în mijlocul casei, de i-am dogorit obrazul părintelui de rușine. Dar el tot cu bunătațe:

— De unde nu-i, de-acolo nu se varsă, fiilor, însă mai multă băgare de samă nu strică!

Apoi la hramul bisericii se ținea praznicul cite-o săptămână încheiată și numai să fi avut pînțece unde să pui coliva și bucatele, atît de multe erau. Și dascăli, și popi, și vlădici, și de tot soiul de oameni din toate părțile se adunau la hramul bisericii din Humulești, și toți ieșeau mulțămîți. Ba și pe la casele oamenilor se ospătau o mulțime de străini. Și mama, Dumnezeu s-o ierte, strașnic se mai bucura, cînd se întimpla oaspeți la casa noastră și avea prilej să-și împartă pînea cu dinșii.

— Ori mi-or da feciorii după moarte de poamnă, ori ba, mai bine să-mi dau eu cu mîna mea. Că oricum ar fi, tot îs mai aproape dinții decît părinții. S-au văzut de acestea!

Și cînd învățam eu la școală, mama învăța cu mine acasă și citea acum la ceaslov, la psaltire și Alexandria, mai bine decît mine, și se bucura grozav cînd vedea că mă trag la carte.

Din partea tatei, care ades îmi zicea în bătaie de joc:

Logofete, brînză-n cui,
Lapte acru-n călămări,
Chiu și vai prin buzunări!

puteam să rămîn cum era mai bine: «Nic-a lui Ștefan a Petrei», om de treabă și gospodar în Humulești. Vorba ceea:

Decît codaș în oraș,
Mai bine-n satul tău frunțaș.

Mama însă era în stare să toarcă-n furcă și să învăț mai departe. Și tot cihăia mama pe tata să mă mai deie undeva la școală, căci auzise ca spuiind la biserică în Parimei că omul învățat înțelept va fi, și pe cel neînvățat slugă-l va avea.

Și afară de aceasta, babele care trag pe fundul sitei în 41 de bobi, toți zodierii și cărturăresele pe la care căutase pentru mine și femeile bisericose din sat îi băgaseră mamei o mulțime de bazaconii în cap, care de care mai ciudate: ba că am să petrec între oameni mari; ba că-s plin de noroc, ca broasca de pâr; ba că am un glas de înger și multe alte minunății; încît mama, în slăbiciunea ei pentru mine, ajunsese a crede că am să ies un al doilea Cucuzel, podoaba creștinătății, care scotea lacrimi din orice inimă împietrită, aduna lumea de pe lume în pustiul codrilor și veselea întreaga făptură cu viersul său.

— Doamne, măi femeie, Doamne, multă minte-ți mai trebuie, zicea tata, văzînd-o așa de ahotnică pentru mine. Dacă-ri fi să iasă toți învățați, după cum socoți tu, n-ar mai avea cine să ne tragă ciubotele. N-ai auzit că unul cică s-a dus odată bou la Paris, unde-a fi acolo, și a venit vacă? Oare Grigore a lui Petre Lucăi de la noi din sat pe la ce școli a învățat, de știe a spune atîtea bongoase și conăcăria pe la nunți? Nu vezi tu că dacă nu-i glagore-n cap, nu-i și pace bună?

— Așa a fi, n-a fi așa — zise mama — vreu să-mi fac băietul popă, ce ai tu?

— Numaidcît popă, zise tata. Auzi, măi! Nu-l vezi că-i o tigoare de băiet, cobăit și leneș, de n-are păreche. Dimineața pină-l scoli, îți stupești sufletul. Cum îl scoli, cere de mîncare. Cît îi mic, prînde muște cu ceaslovul și toată ziua bate prundurile după scăldat, în loc să pască cei ciriani și să-mi deie ajutor după trebi, după cît îl ajută puterea. Iarna, pe gheață și la saniuș. Tu, cu școala ta, l-ai deprins cu nărav. Cînd s-a face mai mărișor, are să înceapă a-i miroși a catrință și cu astă rînduială n-am să am folos de la el niciodată.

Și, după cum am cîntea a vă spune, multă vorbă s-a făcut între tata și mama pentru mine, pină ce a venit în vara aceea, pe la august, și cîntita holeră de la 48 și a început a secera prin Humulești în dreapta și-n stînga, de se auzea numai chiu și vai în toate părțile. Și eu, neastîmpărat cum eram, ba ieșeam la pîrleaz cînd trecea cu mortul pe la poarta noastră și-l boscorodeam cu cimilitura:

Chițigaie, gaie, ce ai în tîgaie?
Papa puilor duc în valea școlor.

Ferice de gangur, că șede într-un vîrf de soc
Și se roagă rugului, și se-nchină cucului:
Nici pentru mine, nici pentru tine;
Ci pentru budihacea de la groapă,
Să-i dai vacă de vacă și doi boi să tacă;

ba îl petreceam pină la biserică și apoi veneam acasă cu sînul încărcat de covrigi, mere turture, nuci poleite, roșcove și smochine din pomul mortului, de se crucea tata și mama, cînd mă vedeau cu dinsele. Și ca să mă scape de belea, m-au trimis la stîină în dumbrava Agapiei, lîngă podul Cărăgiței, unde erau și oile noastre, să șed acolo pină s-a mai potoli boliștea. Însă peste noapte a și dat holera peste mine și m-a frămîntat și m-a zgîrcit circel, și-mi ardea sufletul în mine de sete și ciobanii și baciul habar n-aveau de asta, numai se întorceau pe cea parte în țipetele mele și horăiau mereu. Iară eu mă tîrîiam cum puteam pină la fîntină, în dosul stinei, și pe nimică pe ceas beam cite-un cofăiel întreg de apă. Pot zice că în noaptea aceea la fîntină mi-a fost masul și n-am

inchis ochii nici cît ai scăpăra din amînar. Abia despre ziuă s-a îndurat Vasile Bordeianu, strungarul nostru, de s-a dus în Humulești, cale de două ceasuri cu piciorul și a înștiințat pe tata de a venit cu căruța și m-a luat acasă. Și pe drum necontenit ceream apă, iar tata mă amîna cu momele de la o fîntînă la alta, pînă a dat Dumnezeu de am ajuns în Humulești. Și cînd colo, doftorii satului: moș Vasile Țandură și altul, nu-mi aduc amînte, erau la noi acasă și prăjeau pe foc într-un ceain mare niște hoștine cu său. Și după ce mi-au tras o frecătură bună cu oțet de leuștean, mi-aduc amînte ca acum, au întins hoștinele fierbincioase pe o pinzătură și m-au înfășat cu ele peste tot, ca pe un copil; și nu pot ști cît a fi trecut la mijloc, pînă ce am adormit mort și de-abia a doua zi pe la toacă m-am trezit sănătos ca toți sănătoșii: Dumnezeu să odihnească pe moș Țandură și pe tovarășul său! Și vorba ceea: lucrul rău nu pierde cu una cu două. Pînă-n sară am și colindat mai tot satul, ba și pe la scîldat am tras o raită cu prietenul meu Chiriac a lui Goian, un lainic și un pierde-vară ca și mine. Dar tata nu mi-a zis atunci nimic, m-a lăsat în voia mea pentru o bucată de vreme.

Peste iarnă, mama iar s-a pus pe capul tatei să mă deie undeva la școală. Dar tata spunea că nu mai are bani de dat pentru mine.

— Lui dascălul Vasile a Vasilcăi plăteam numai cite un sorocovăț pe lună. Iar postorona de dascălul Simion Fosa din Țuțuieni, numai pentru că vorbește mai în tilcuri decît alții și sfirciește toată ziua la tabac, cere cite trei husăși pe lună. Auzi vorbă? Nu face băietul ista atîția husăși, cu straie cu tot, cîți am dat eu pentru dînsul pînă acum!

Cînd a mai auzit mama și asta, s-a făcut foc:

— Sărmane omule! Dacă nu știi boabă de carte, cum ai să mă înțelegi? Cînd trași sorcoveții la musteață, de ce nu te olicăiești atîta? Petre Todosiicăi, crișmariul nostru, așa-i că ți-a mîncat nouă sute de lei? Vasile Roibu din Bejeni mai pe-atîția și alții cîți! Ruștei lui Valică și Măriucăi lui Onofrei găsești că le dai și să le răsdați? Știu eu, că nu crezi că doarme Smaranda, dormire-ai somnul cel de veci, să dormi! Și pentru

băiet n-ai de unde da? Măi omule, măi! Ai să te duci în fundul iadului și n-are să aibă cine te scoate, dacă nu te-i sili să-ți faci un băiet popă. De spovădanie fugi ca dracul de tâmie. La biserică mergi din Paști în Paști. Așa cauți tu de suflet?

— Ian taci, măi femeie, că biserica-i în inima omului și dacă voi muri, tot la biserică am să șed — zise tata — nu mai face și tu atîta vorbă, ca fariseul cel fățarnic. Bate-te mai bine cu mîna peste gură și zi ca vameșul: Doamne, milostiv fii mie păcătoasei, care-mi tot îmbălomez gura pe bărbat degeaba.

În sfîrșit, cît s-a bălăbănit mama cu tata din pricina mea, tot pe a mamei a rămas; căci într-o duminică, prin cîrneleaga, a venit tatăl mamei, bunicul meu David Creangă din Pipirig, la noi și, văzînd cearta iscată între tata și mama din pricina mea, a zis:

— Las', măi Ștefane și Smărănducă, nu vă mai îngrijiți atîta, că azi e duminică, mine luni și zi de tîrg, dar marți, de-om ajunge cu sănătate, am să ieu nepotul cu mine și am să-l duc la Broșteni cu Dumitru al meu, la profesorul Nicolai Nanu de la școala lui Baloș, și-ți vede voi ce-a scoate el din băiet, că de ceilalți băieți ai mei, Vasile și Gheorghe, am rămas tare mulțămît cît au învățat acolo. De douăzeci și mai bine de ani, de cînd port vornicia în Pipirig, am dus-o cam anevoie numai cu răbușul. Ce folos că citesc orice carte bisericească, dacă nu știi a însemna măcar cîtuși de cît, e greu. Însă de cînd mi-au venit băieții de la învățătură, îmi țin socoteala ban cu ban și huzuresc de bine; acum zic și eu, că poți duce vornicia pe viață fără să te simți. Zău, mare pomană și-a mai făcut Alecu Baloș cu școala aceea a lui, cine vrea să înțeleagă. Și, Doamne, peste ce profesor înțelept și iscusit a dat! Așa vorbește de blînd și primește cu bunătațe pe fiecare, de ți-i mai mare dragul să te duci la el. Ferice de părinții care l-au născut, că bun suflet de om este, n-am ce zice. Și mai ales pentru noi țărani muntenii este o mare facere de bine! Cînd am venit eu cu tata și cu frații mei Petrea și Alexandru și Nică din Ardeal în Pipirig, acum șasezeci de ani trecuți, unde se pomeneau școli ca a lui Baloș în Moldova? Doar la Iași să fi fost așa ceva și la Mănăstirea Neamțului, pe vremea lui mitropolitul Iacob, care era oleacă de cimotie cu noi de pe Ciubuc Clopotarul de

la Mănăstirea Neamțului, bunicul mine-ta, Smărandă, al cărui nume stă scris și astăzi pe clopotul bisericii din Pipirig. Ciubuc Clopotarul tot din Ardeal știa puțină carte ca și mine; și apoi a pribegit de-acolo ca și noi, s-a tras cu bucatele încoace ca și moș Dediu din Vinători și alți mocani, din pricina papistășiei mai mult, pe cât știu eu. Și atît era de cuprins, de s-au umplut munții: Hălăuca, Piatra lui Iepure, Bărnariul, Cotnărelul și Boampele, pînă dincolo peste Pătru Vodă, de turmele și tamazlicurile lui. Și se pomenește că Ciubuc era om de omenie; fiecare oaspe ce trăgea la odaia lui era primit cu dragă inimă și ospătat cu îndestulare. Și se dusesse vestea în toate părțile despre bunătatea și bogăția sa. Pînă și vodă cic-ar fi tras odată în gazdă la Ciubuc și întrebîndu-l cu cine mai ține atîta amar de bucate, el ar fi răspuns: «Cu cei slabi de minte și tari de virtute, măria ta». Atunci vodă nu s-a putut stăpîni de mirare, spuiind: «La aista-i om, zic și eu; de-ar fi mulți ca dînsul în domnia mea, puțină lipsă ar duce țara la nevoie!» Și l-a bătut vodă cu mîna pe umăr, zicîndu-i: «Moșule, să știi că de azi înainte ești omul meu și la domnie ți-i deschisă ușa orișicînd».

Și de atunci i-a mers lui Ciubuc numele de *omul lui vodă*, încît și pînă astăzi un deal în partea despre Plotunul, unde era mai mult așezarea lui Ciubuc, se cheamă *Dealul Omului*.

Pe acest deal, Smărandă, am fugit în vremea zaverei cu mă-ta, cu tine și cu frate-tău Ioan de frica unei cete de turci, care se bătuse chiar atunci cu volintirii la Secu și apoi se îndreptară spre Pipirig după jăfuit; iar pe soră-ta Măriuca, de grăbiți ce-am fost, o uitasem acasă pe prispă în albiuță. Și mă-ta, cînd a dat de copilă că nu-i, a început a-și smulge părul din cap și a o boci înădușit, zicînd:

«Vai de mine și de mine, copila mea au străpuns-o turcii!»

Eu însă m-am suit în virful unui brad și cum am văzut că apucă turcii spre Plotunul, m-am azvîrlit fără sine pe părul unui cal, am alergat acasă și, cînd colo, am găsit copila teafără, însă răsturnată cu albiuța de niște porci care grohăiau împrejurul ei, cît pe ce s-o rupă. Iar pe la capătul albiuței am găsit cîteva rubiele puse de turci, se vede, la capul copilei. Atunci am luat copila și de bucurie nici nu știu cînd am ajuns cu

dinsa la mă-ta, în Dealul Omului. Și după ce mi-am venit puțin în sine, am zis și eu în amărăciune, ca mulți înainte de mine: cei care n-au copii nu știu ce-i năcazul. Bună minte mai au unuia în felul acesta de nu se însoară. Și unul dintr-aceștia a fost și Ciubuc mocanul care, neavînd femeie nici copii, ce i-a venit mai tîrziu, de evlavia cea multă ce avea sau din alte împrejurări, a închinat toată averea sa Mănăstirii Neamțului și el s-a călugărit mai cu toți haidăii lui, făcînd multe pomerniri cit a fost în viață. Iar astăzi petrece în liniște lingă zidurile

mănăstirii, Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească întru împărăția cerească! Căci și noi ca mine avem a ne duce acolo! Așă-i că voi habar n-aveți de toate aceste, de nu v-aș fi spus eu? zise bunicul oftînd.

Nu-i rău, măi Ștefane, să știe și băietul tău oleacă de carte, nu numaidecît pentru popie, cum chitește Smaranda, că și popia are multe năcăfale, e greu de purtat. Și decît n-a fi cumsecade, mai bine să nu fie. Dar cartea îți aduce și oarecare mîngiere. Eu să nu fi știut a ceti, de mult aș fi înnebunit, cite am avut pe capul meu. Însă deschid Viețile sfinților și văd atîtea și atîtea, și zic: Doamne, multă răbdare ai dat aleșilor tăi. Ale noastre sînt flori la ureche, pe lingă cele ce

spune în cărți. Ş-apoi să fie cineva de tot bou, încă nu este bine. Din cărți culegi multă înţelepciune; şi la dreptul vorbind, nu eşti numai aşa, o vacă de mulş pentru fiecare. Băietul văd că are ţiere de minte, şi numai după cât a învăţat, cîntă şi citeşte cât se poate de bine.

De aceste şi altele ca aceste a vorbit bunicul David cu mama şi cu tata mai toată noaptea duminică spre luni şi luni spre marţi, căci la noi mînea cînd venea din Pipirig la tîrg să-şi cumpere cele trebuitoare.

Iar marţi des-dimineaţă puse tarniţele şi desagii pe cal şi legîndu-i frumuşel cu căpăstrul: pe cel de al doilea de coada celui dintîi, pe cel de al treilea de coada celui al doilea, pe cel al patrulea de coada celui al treilea, cum îi leagă muntenii, a zis:

— Ei, măi Ştefane şi Smărănducă, mai rămîneţi cu sănătate, că eu m-am dus-m-am. Hai, nepoate, gata eşti?

— Gata, bunicule, haidem, zisei năcăjindu-mă cu nişte costiţe de porc afumate şi cu nişte cirnaţi fripţi, ce mi-i pusese mama dinainte.

Şi luîndu-mi rămas bun de la părinţi, am purces cu bunicul spre Pipirig. Şi era un pui de ger în dimineaţa aceea, de crăpau lemnele. Şi din sus de Vinători, cum treceam puntea peste apa Neamţului, bunicul în urmă cu caii de căpăstru şi eu înainte, mi-au lunecat ciubotele şi am căzut în Ozana cît mi ţi-i băietul! Noroc de bunicul.

— Şi scroambele ieste a voastre is pocite, zise el, scoţîndu-mă răpede murat pînă la piele şi îngheţat hăt bine, căci năboise apa în toate părţile.

Şi iute mi-a scos ciubotele din picioare, că se făcuseră bocnă.

— Opinca-i bună, săraca! Îţi şede piciorul hodinit şi la ger huzureşti cu dinsa. Şi pînă a vorbit acestea, eram şi învălit într-o sarică ghiţoasă de Caşina, băgat într-o desagă pe cal, purces pe drum şi hai la Pipirig. Şi cînd m-a văzut bunica în ce hal mă aflam, ghemuit în desagă, ca un pui de bogdaproste, cît pe ce să se prăpădească plîngînd. Încă n-am văzut aşa femeie să plîngă de toate cele: era miloasă din cale-afară. Carne de vită nu mîncă în viaţă, tot din astă pricină: şi cînd se ducea sărbătoarea la biserică, bocea toţi morţii din tînti-

rim, fie rudă, fie străin, fără deosebire. Bunicul însă era așezat la muntea lui, își căuta de trebi cum știa el și lăsa pe bunica într-ale sale, ca un cap de femeie ce se găsea.

— Oi, doamne, Davide, cum nu te mai astimperi: de ce-ai scos băietul din casă pe vremea asta?

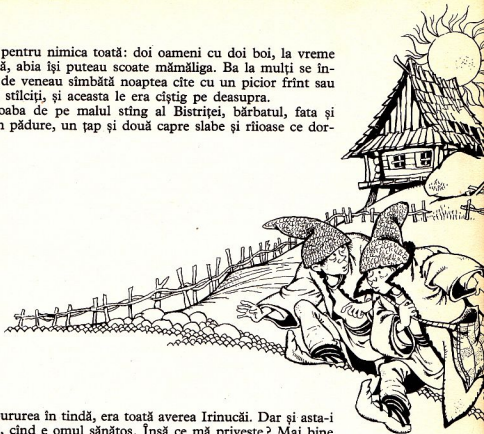
— Ca să te miri tu, Nastasie, zice bunicul, scoțind o piele de porc sălbatic din cămară și croind cite-o păreche de opinci pentru Dumitru și pentru mine, apoi le-a îngruzit frumos și a petrecut cite-o păreche de ață neagră de păr de cal prin cele noițe. Și a treia zi după asta, dându-ne schimburi și cite două părechi de obiele de suman alb, ne-am încălțat cu opincile binișor și sărutind mina bunicăi, am luat-o prin Boboiești iar cu bunicul și cu Dumitru, fratele mamei cel mai mic, și suind pe la fundul Hălăucei, am ajuns după un tirziu în Fărcașa, unde ne-a fost și masul, împreună cu părintele Alexievici de la Dorna, care avea o gușă la git cit o ploscă de cele mari și gîrria dintr-însa ca dintr-un cimpoi, de n-am putut închide ochii de răul său mai toată noaptea. Nu era vinovat bietul preot; și după cum spunea și el, e mai rău de cei ce au gușă în cap, decît de cei ce o poartă pe dinafară...

A doua zi am purces din Fărcașa pe la Borca spre Pirăul Cîrjei și Cotîrğaș, pînă ce am ajuns și la Broșteni. Și după ce ne-a așezat bunicul în gazdă, cu toată cheltuiala lui, la una Irinuca, apoi ne-a dus pe la profesor și pe la biserică de ne-a închinat pe la icoanc; și pe urmă ne-a lăsat cu sănătate și s-a întors acasă, trimițîndu-ne din cînd în cînd cele trebuitoare.

Și satul Broșteni fiind împrăștiat, mai ca toate satele de la munte, nu se rușina lupul și ursul a se arăta ziua-miazamare prin el; o casă ici sub tihăraia asta, alta dincolo de Bistriță sub altă tihăraie, mă rog, unde i-a venit omului îndemînă să și-o facă. Și Irinuca avea o scioabă veche de birne cu fereștile cit palma, acoperită cu scînduri, îngrădită cu răzlogi de brad și așezată chiar sub munte pe malul sting al Bistriței, aproape de pod. Irinuca era o femeie nici tînără, nici tocmai bătrînă; avea bărbat și o fată balciză și lăilie, de-ți era frică să innoptezi cu dînsa în casă. Noroc numai că de luni dimineață și pînă simbătă sara n-o mai vedeai. Se ducea cu tată-său în munte la făcut ferestrea și lucra toată săptămîna ca un

bărbat pentru nimica toată: doi oameni cu doi boi, la vreme de iarnă, abia își puteau scoate mămăliga. Ba la mulți se întâmpla de veneau simbătă noaptea câte cu un picior frînt sau cu boii stîlciți, și aceasta le era cîștig pe deasupra.

Cocioaba de pe malul stîng al Bistriței, bărbatul, fata și boii din pădure, un țap și două capre slabe și rîioase ce dor-

meu pururea în tindă, era toată averea Irinucăi. Dar și asta-i o avere, cînd e omul sănătos. Însă ce mă privește? Mai bine să ne căutăm de ale noastre.

Noi, cum a plecat bunicul, a doua zi ne-am dus la școală; și văzînd profesorul că purtăm plete, a poruncit unuia dintre școlari să ne tundă. Cînd am auzit noi una ca asta, am început a plînge cu zece rînduri de lacrimi și a ne ruga de toți dumnezeii să nu ne sluțească. Dar ț-ai găsit; profesorul a stat lingă noi pînă ce ne-a tuns chilug. Apoi ne-a pus în rînd cu ceilalți școlari și ne-a dat de învățat după puterea noastră, între una-alta și «Îngerul a strigat» pe dinafară.

Și am dus-o noi așa pînă la Mezii-Păresii. Și unde nu ne trezim într-o bună dimineață, plini ciucur de rîie căprească

de la caprele Irinucăi. Ei, ei! ce-î de făcut? Dascălul nu ne mai primea în școală, Irinuca nu ne putea vindeca, pe bunicul n-avea cine-l înștiința, merindele erau pe sfârșite, rău de noi!

Nu știu cum se întâmplă, că aproape de Buna-Vestire unde nu dă o căldură ca aceea, și se topește omătul, și curg pirăile, și se umflă Bistrița din mal în mal, de cât pe ce să icie casa Irinucăi. Și noi, pe căldurile cele, ne ungeam cu leșie turbure, ședeam afară la soare cu pielea goală pînă se usca cenușa pe noi și apoi ne băgam în Bistrița de ne scăldam. Așa ne învățase o babă să facem ca să ne treacă de riie. Vă puteți închipui ce vra să zică a te scălda în Bistrița la Broșteni, de două ori pe zi, tocmai în postul cel mare. Și nici tu junghi, nici tu friguri, nici altă boală nu s-a lipit de noi, dar nici de riie n-am scăpat. Vorba ceea: se ține ca rîia de om.

Într-o zi fiind Irinuca dusă în sat și avînd obicei a șede a uitată ca fata vătămanului, noi n-avem ce lucra? Ne suim pe munte, la deal de casa ei, cite cu o bucată de răzlog în mînă; și cum curgeau pirăiele grozav, mai ales unul alb cum îi laptele, ne pune dracul de urnim o stîncă din locul ei, care era numai înțînată. Și unde nu pornește stîncă la vale, săltînd tot mai sus de un stat de om, și trece prin gardul și prin tînda Irinucăi, pe la capre, și se duce drept în Bistrița, de clocotea apa. Asta era în sîmbăta lui Lazăr pe la amiazi. Ei, ei! ce-i de făcut? Gardul și casa femeii dărîmate la pămînt, o capră ruptă în bucăți, nu-i lucru de șagă. Uitasem acum și riie, și tot de spaimă.

— Stringe răpede ce mai ai, pînă cînd nu vine baba, și hai să fugim cu pluta ceea la frate-meu Vasile în Borca, zise Dumitru, căci plutele începuseră a umbra.

Înșfăcăm noi te miri ce mai aveam, ne ducem degrabă la plută, și plutășii, de cuvînt, și pornesc. Ce-a fi zis Irinuca, în urma noastră, ce n-a fi zis, nu știu; dar știu atîta că eram cu gheața-n spate de frică pîn-am ajuns la Borca, unde ne-a fost și masul. Iar a doua zi, în duminica de Florii, des-dimineață am plecat din Borca pe Plaiul Bătrîn, împreună cu doi plăieși călări, spre Pipirig. Era o zi frumoasă în duminica aceea și plăieșii spuneau că n-au mai apucat așa primăvară devreme de cînd is ei.

Eu cu Dumitru, însă, o duceam într-un cîntec, stringînd vioarele și toporași de pe lingă plai și mergeam tot zburdînd și hirjonindu-ne, de parcă nu eram noi rîioșii din Broșteni care făcusem atîta bucurie la casa Irinucăi. Și mergînd noi tot așa, cam pe la amiază deodată s-a schimbat vremea cea frumoasă într-o vijelie cumplită, să răstoarne brazii la pămînt, nu altăceva. Pesemne baba Dochia nu-și lepădase toate cojoacele. Începe a bura, apoi o întoarce în lapoviță, pe urmă

o dă în frig și ninsoare cumsecade, și într-un buc ne astupă calea, de nu știi încotro să mergi. Și tot ninsoare și piclă pînă în pămînt, de nu se vedea om pe om, alături fiind.

— Așa-i că s-a deocheat vremea? zise unul dintre plăieși oftînd. Mă mieram eu să fi mîncat lupul iarna asta așa de în pripă. De pe la Înțarcători am prăpădit drumul. De-acum s-o luăm de-a chioara și unde ne-a fi scris, acolo vom ieși.

— I-auziți glasul unui cocoș, zise celalalt plăieș. Haideți s-apucăm într-acolo și poate să ieșim în sat undeva.

Și ne coborîm noi și ne tot coborîm cu mare greutate pe niște povirnișuri primejdioase; și ne incurcăm printre ciritei de brad și caii lunecau și se duceau de-a răstăgolul, și eu cu Dumitru mergeam zgribuliți și plîngeam în pumni de frig; și plăieșii numai icneau și-și mușcau buzele de frig și năcaz; și omătul se pusese pe une-locuri pînă la brîu și începuse a innopta cînd am ajuns într-o fundătură de munți, unde se auzea răsunînd glasul unui pîrăuaș ce venea ca și noi din deal în vale, prăvălindu-se și izbindu-se de cele stînci fără voința sa... Numai atît că el a trecut mai departe în drumul său, iar noi am stat pe loc și am pus-o de mămăligă fără apă.

— Ei, măi băieți, ia amu trageți la aghioase, zise un plăieș, scăpărînd și dînd foc unui brad.

— Ce ți-i scris, în frunte ți-i pus; chef și voie bună, zise celalalt, scoțînd a hrîncă înghețată din desagi, pîrpălînd-o pe jăratîc și dîndu-ne și nouă cite o harchină. Și așa luneca hrînca aceea de ușor pe gît, parcă era unsă cu unt! După ce ne-am pus bine-rău gura la cale, ne-am covrigit împrejurul focului; și deasupra ninsoare, dedesubt udeală; pe-o parte înghețai, pe una te frigeai, ca la vremea și locul acela. Și tot chinuindu-ne așa, era să ne pască alt păcat: cît pe ce să ne toropească bradul aprins, de nu băga de samă unul dintre plăieși. Pesemne blăstămîl Irinucăi ne ajunsese.

În sfirșit, se face și ziuă, și după ce ne spălăm cu omăt și ne închinăm după obiceiul creștinesc, pornim apoi cu plăieșii la deal pe unde ne coborîsem. Ninsoarea mai încetase și după multă trudă am găsit drumul; și hai, hai! hai! hai! cătră sară am ajuns la bunicul David în Pipirig. Și cînd ne-a văzut bunica, de bucurie a și traș un bocit.

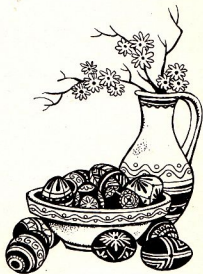
— David al meu are de gînd să mă bage de vie în mormînt cu apucăturile lui, cum văd eu. Iaca ce rană-i pe dinșii, sărmanii băieți! Cum i-a mîncat rîia prin străini, mititeii!

Și după ce ne-a cîinat și ne-a plîns bunica, după obiceiul ei, și după ce ne-a dat de mîncare tot ce avea mai bun și ne-a îndopat bine, degrabă s-a dus în cămară, a scos un ulcior cu dohot de mesteacăn, ne-a uns peste tot trupul din creștet

pină în tălpi și apoi ne-a culcat pe cuptior la căldură. Și tot așa ne-a uns de cîte două-trei ori pe zi cu noapte, pină ce în vinerea sacă ne-am trezit vindecați taftă. Dar pină atunci a venit și veste de la Broșteni despre stricăciunea ce făcusem, și bunicul, fără vorbă, a mulțămît pe Irinuca cu patru galbeni.

Apoi în Simbăta Paștilor m-a trimes la părinți acasă în Humulești. Și în ziua de Paști am tras un «Îngerul a strigat» la biserică, de-au rămas toți oamenii cu gurile căscate la mine. Și mamei îi venea să mă înghită de bucurie. Și părintele Ioan m-a pus la masă cu dînsul, și Smărăndița a ciocnit o mulțime de ouă roșii cu mine. Și bucurie peste bucurie venea peste capul meu. Iar la învierea a doua, nu mi-a mai mers așa de bine, căci toate fetele din sat viind la biserică și unele din ele fiind mai drăcoase, cum au dat cu ochii de mine, le-a și bufnit risul și au început a-mi zice:

Tunsul felegunsul,
Tunsul felegunsul,
Cinii după dînsul!

II

Nu știu alții cum sint, dar eu, cînd mă gîndesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stîlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mîțele jucîndu-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam cînd începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, cînd ne jucam noi băieții de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții, și frații, și surorile îmi erau sănătoși, și casa ni era îndestulată, și copiii și copilele megieșilor erau de-a pururea în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea!

Și eu eram vesel ca vremea cea bună și sturlubatic și copilăros ca vîntul în tulburarea sa.

Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zîmbet uneori, cînd începea a se ivi soarele dintre nouri după o ploaie îndelungată: «Ieși, copile cu părul bălan,

afară și ride la soare, doar s-a îndrepta vremea». Și vremea se îndrepta după risul meu...

Știa, vezi bine, soarele cu cine are de-a face, căci eram feciorul mamei, care și ea cu adevărat știa a face multe și mari minunății; alunga norii cei negri de pe deasupra satului nostru și abătea grindina în alte părți, înfigind toporul în pământ afară, dinaintea ușii; încheaga apa numai cu două picioare de vacă, de se încrucea lumea de mirare; bătea pământul sau păretele sau vrul lemn, de care mă păleam la cap, la mină sau la picior, zicînd: «Na, na!» și îndată-mi trecea durerea... Cînd vuia în sobă tăciunele aprins, care se zice că face a vînt și vreme rea, sau cînd țuia tăciunele, despre care se zice că te vorbește cineva de rău, mama îl muștra acolo, în vatra focului, și-l buchisa cu cleștele, să se mai potolească dușmanul. Și mai mult decît atîta: oleacă ce nu-i venea mamei la socoteală căutătura mea, îndată pregătea, cu degetul îmbălat, puțină tină din colbul adunat pe opasul încălțării; ori mai în grabă lua funingenă de la gura sobei, zicînd: «Cum nu se dioache călcîiul sau gura sobei, așa să nu mi se dioache copilașul!» și-mi făcea apoi cite un benchi boghet în frunte, ca să nu-și prăpădească odorul!... Și altele multe încă făcea.

Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cît mi-aduc aminte; și-mi aduc bine aminte, căci brațele ei m-au legănat, cînd îi sugeam țîța cea dulce și mă alintam la sinu-i gîngurînd și uitîndu-mă în ochii ei cu drag! Și singe din singele ei și carne din carnea ei am împrumutat, și a vorbi de la dînsa am învățat. Iar înțelepciunea de la Dumnezeu, cînd vine vremea de a pricepe omul ce-i bine și ce-i rău.

Dar vremea trecea cu amăgele și eu creșteam pe nesimțite, și tot alte gînduri îmi zburau prin cap și alte plăceri mi se deșteptau în suflet, și în loc de înțelepciune, mă făceam tot mai neastîmpărat și dorul meu era acum nemărginit; căci sprintar și înșălător este gîndul omului, pe ale cărui aripi te poartă dorul neconținut și nu te lasă în pace, pînă ce intri în mormînt!

Însă vai de omul care se ia pe gînduri! Uite cum te trage pe furis apa la adînc, și din veselie cea mai mare cazii deodată în uricioasa întristare.

Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă și nevinovată. Și drept vorbind, acesta-i adevărul.

Ce-i pasă copilului, când mama și tata se gîndesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mîine, sau că-i frămîntă alte gînduri pline de îngrijire. Copilul încălecat pe bățul său gîndește că se află călare pe un cal de cei mai strașnici, pe care aleargă cu voie bună, și-l bate cu biciul, și-l strunește cu tot dinadinsul, și răcnește la el din toată inima, de-ți ie auzul; și de cade jos, crede că l-a trîntit calul, și pe băț își descarcă mînia în toată puterea cuvîntului...

Așa eram eu la vîrsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii, de cînd îi lumea asta și pămîntul, măcar să zică cine ce-a zice.

Cînd mama nu mai putea de obosită și se lăsa cite oleacă ziua să se hodinească, noi băieții tocmai atunci rădicam casa în slavă. Cînd venea tata noaptea de la pădure din Dumesnicu, înghețat de frig și plin de promoroacă, noi îl spăriam sărindu-i în spate pe întuneric. Și el, cît era de ostenit, ne prindea cîte pe unul, ca la baba-oarba, ne rădica în grindă zicînd: «Tîta mare!» și ne săruta mereu pe fiecare. Iar după ce se aprindea opașul și tata se punea să minince, noi scoteam miștele de prin ocnite și cotruță și le flocăiam și le șmotream dinaintea lui, de le mergea colbul, și nu puteau scăpa bietele miște din minile noastre, pînă ce nu ne zgîriau și ne stupeau ca pe noi.

— Încă te uiți la ei, bărbate — zicea mama — și li dai paièle! așă-i?... Ha, ha! bine v-au mai făcut, pughibale spurcate ce sinteți! Că nici o lighioaie nu se poate aciua pe lingă casă de răul vostru. Iaca, dacă nu v-am săcelat astăzi, faceți otrocol prin cele miște și dați la om ca cinii prin băț. Țăra! d-apoi aveți la știință că vă prea întreceți cu dedeochiul. Acuș ieu varga din coardă și vă croiesc de vă merg peticile.

— Ia lasă-i și tu, măi nevastă, lasă-i, că se bucură de venirea mea, zicea tata, dîndu-ne huța. Ce le pasă: lemne la trunchi sint; slănină și făină în pod este deavolna, brinză în puțină, asemenea; curechi în poloboc, slava domnului! Numai de-ar fi sănătoși să minince și să se joace acum cît is mititei, că le-a trece lor zburdăciunea, cînd or fi mai mari și i-or lua grijile înainte; nu te teme, că n-or scăpa de asta. Ș-apoi

nu știi că este o vorbă: Dacă-i copil, să se joace; dacă-i cal, să tragă; și dacă-i popă, să cetească...

— Ție, omule — zise mama — așa ți-i a zice, că nu șezi cu dinșii în casă toată ziua, să-ți scoată peri albi, mînca-i-ar pămîntul să-i mănince, Doamne iartă-mă! De-ar mai veni vara să se mai joace și pe afară, că m-am săturat de ei ca de mere pădurețe. Cîte drăcării le vin în cap, toate le fac. Cînd începe a toca la biserică, Zahei al tău cel cuminte fuga și el afară și începe a toca în stative, de pîrîie păreții casei și duduie fereștile. Iar stropșitul de Ion, cu talanca de la oi, cu cleștele și cu vătariul, face o hodorageală și un tărăboi, de-ți ie auzul; apoi își pun cîte-o țoală în spate și cite-un coif de hîrtie în cap și cîntă «aliluia și Doamne miluiește, popa prinde pește», de te scot din casă. Și asta în toate zilele de cite două-trei ori, de-ți vine citeodată să-i coșești în bătaie, dac-ai sta să te potrivești lor.

— ...Poi dă, măi femeie, tot ești tu bisericoadă, de s-a dus vestea; incaltea Ț-au făcut și băieții biserică aici pe loc, după cheful tău, măcar că-ți intră biserică în casă, de departe ce-i... De-amu puneți-vă pe făcut privigheri de toată noaptea și parascovenii cite vă place, măi băieți, dacă vi-i voia să vă deie mă-ta în toate zilele numai colaci de cei unși cu miere de la Patruzeci de sfinți și colivă cu miez de nucă.

— Ei, apoi! minte ai, omule? Mă mieram eu, de ce-s ei așa de cumînți, mititeii; că tu le dai nas și le ții hangul. Ia

privește-i cum stau toți treji și se uită țintă în ochii noștri, parcă au de gînd să ne zugrăvească. Ian să-i fi sculat la treabă, ș-apoi să-i vezi cum se codesc, se drimboiesc și se sclifosesc, zise mama. Hai! la culcat, băieți, că trece noaptea; vouă ce vă pasă, cînd aveți de mîncare sub nas!

Și după ce ne culcam cu toții, noi băieții, ca băieții, ne luam la hîrjoană și nu puteam adormi de incuri, pînă ce era nevoită biata mamă să ne facă musai cîte-un șurub-două prin cap, și să ne deie cîteva tapangele la spinare. Și tata, săturindu-se cîteodată de atîta gălăgie, zicea mamei:

— Ei taci, taci! ajungă-ți de-amu, herghelie! Știu că doar nu-s babe, să chirotească din picioare!

Însă mama ne mai da atunci cîteva pe deasupra și mai îndesate, zicînd:

— Na-vă de cheltuială, ghiavoli ce sinteți! Nici noaptea să nu mă pot hodini de incotele voastre?

Și numai așa se putea liniști biata mamă de răul nostru, biată să fie de păcate! Și-apoi socotiți că se mintuia numai cu atîta? Ț-ai găsit! A doua zi des-dimineată le începeam din capăt. Și iar lua mama nănașa din coardă și iar ne jnăpăia, dar noi parcă bindiseam de asta?... Vorba ceea:

Pielea rea și răpănoasă
Ori o bate, ori o lasă.

Și cîte nu ne veneau în cap, și cîte nu făceam cu virf și îndesate, mi-aduc aminte, de parcă acum mi se întîmplă.

Mai pasă de ține minte toate cele și acum așa, dacă te slujește capul, bade Ioane!

La Crăciun, cînd tăia tata porcul, și-l pîrlea și-l opărea, și-l învălea iute cu paie de-l înădușea, ca să se poată rade mai frumos, eu încălecam pe porc deasupra paielor și făceam un chef de mii de lei, știind că mie are să-mi deie coada porcului s-o frig și beșica s-o umplu cu grăunțe, s-o umflu și s-o zurăiesc după ce s-a usca; și-apoi vai de urechile mamei pînă ce nu mi-o spărgea de cap.

Și să nu-mi uit cuvîntul! Odată, la un Sfîntul Vasile, ne prindem noi vro cîțiva băieți din sat să ne ducem cu plugul, căci eram și eu mărișor acum, din păcate. Și în ajunul Sfîntului Vasile toată ziua am stat de capul tatei să-mi facă și mie un buhai, ori de nu, batăr un harapnic.

— Doamne, ce harapnic Ț-oi da eu, zise tata de la o vreme. N-ai ce mîncă la casa mea? Vrei să te bușască cei nandralăi prin omăt? Acuș te descalt!

Văzînd eu că mi-am aprins paie-n cap cu asta, am șterpelit-o de-acasă numai cu beșica cea de porc, nu cumva să-mi ieie tata ciubotele și să rămîn de rușine înaintea tovarășilor. Și nu știu cum s-a întîmplat, că nici unul dintre tovarăși n-avea clopot. Talanca mea era acasă, dar mă puteam duce s-o ieu? În sfîrșit, facem noi ce facem și sclipuim de cole o coasă ruptă, de ici o circeie de tînjală, mai un vătrar cu belciug, mai beșica cea de porc a mea, și pe după toacă, și pornim pe la case. Și-o luăm noi de la popa Oșlobanu, tocmai din capul satului din sus, cu gînd să umblăm tot satul... Cînd colo, popa tăia lemne

la trunchi afară și cum a văzut că ne așezăm la fereastră și ne pregătim de urat, a început a ne trage citeva nașteri îndesate și a zice:

— De-abia s-au culcat găinile, și voi ați și început? Ia stați oleacă, blăstămaților, să vă dau eu!

Noi, atunci, am șterpelit-o la fugă. Iar el zvriri! cu o scurtătură în urma noastră, căci era un om hursuz și piclișit popa Oșlobanu. Și din spaima ceea, am fugit noi mai jumătate de sat înapoi, fără să avem cînd îi zice popii:

Drele pe podele
Și bureți pe păreți;
Cîte pene pe cucuși,
Atîția copii burduhoși,

cum obișnuiesc a zice plugarii pe la casele ce nu-i primesc.

— Măi! al dracului venetic și ceapcîn de popă, zicem noi, după ce ne adunăm cu toți la un loc, înghețați de frig și spărieți! Cît pe ce era să ne ologească boaita cea îndrăcită, vede-l-am dus pe năsălie la biserica Sfintului Dumitru de sub cetate, unde slujește; curat Ucigă-l-crucea l-a colăcit să vie și să-și facă budihacea casă la noi în sat. Ferească Dumnezeu să fie preoții noștri așa, că nu te-ai mai înfrupta cu nimica de la biserică, în vecii vecilor! Și pînă-l mai menim noi pe popă, pînă-l mai boscorodim, pînă una-alta, amurgește bine.

— Ei, amu, ce-i de făcut? Hai să intrăm ici în ograda asta — zise Zaharia lui Gitlan — că ne trecem vremea stînd în mijlocul drumului.

Și intrăm noi la Vasile Aniței și ne așezăm la fereastră după obicei. Dar parcă naiba vrăjește: cela nu sună coasa, că i-i frig; celuia că-i îngheață minile pe circeie; văru-meu Ion Mogorogea, cu vătrarul subsuoară, se punea de pricină că nu ură, și numa-ți crăpa inima-n tine de năcaz!

— Ură tu, măi Chiriece — zic eu lui Goian — și noi, măi Zaharie, să prufnim din gură ca buhaiul; iar iștialta! să strige: hăi, hăi!

— Ș-odată și începem. Și ce să vezi? Unde nu se ie hapsina de nevasta lui Vasile Aniței cu cociorva aprinsă după noi, căci tocmai atunci trăgea focul să deie colacii în cuptior.

— Vai, aprinde-v-ar focul, să vă aprindă, zise ea, burzuluiță grozav; dar cum se cheamă asta? În obrazul cui v-a învățat!

Atunci noi, la fugă, băieți, mai dihai decît la popa Oșobanu...

— Dar bun pocinog a mai fost ș-aista, zicem noi, oprindu-ne în răscrucile drumului din mijlocul satului, aproape de biserică. Încă una-două de-aiestea, și ne scot oamenii din sat afară, ca pe niște lăieși. Mai bine să mergem la culcare. Și după ce ne arvonim noi și pe la anul, cu jurămintă să umblăm tot împreună, ne-am despărțit unul de altul, răbigiți de frig și hămisiți de foame; și hai fiecare pe la casa cui ne are, că mai bine-i pare. Și iaca așa ne-a fost umblarea cu plugul în anul acela.

D-apoi cu smîntînitul oalelor ce calamandros făceam!!

Cînd punca mama laptele la prins, eu, fie post, fie cişlegi, de pe-a doua zi şi începeam a linchi groşciorul de pe deasupra oalelor; şi tot aşa în toate zilele, pînă ce dam de chişleag. Şi cînd căuta mama să smîntînească oalele, smîntîneşte, Smărandă, dacă ai ce...

— Poate c-au luat strigoaicele mana de la vaci, mămucăi, ziceam eu, şezînd încinchi şi cu limba scoas-afară dinaintea mamei, jos lingă oale.

— Doamne, prinde-l-voi strigoiul cela odată la oala cu smîntînă — zicea mama, uitîndu-se lung la mine — ş-apoi las'! Nănaşa din grindă are să-i ştie de ştire, de nu l-or putea scoate din mina mea tot neamul strigoilor şi al strigoaicelor din lume... Se cunoaşte el strigoiul care a mîncat smîntîna, de pe limbă... Urit mi-a fost în viaţa mea omul viclean şi lingău, drept să-ţi spun, dragul mamei. Şi să ştii de la mine că Dumnezeu n-ajută celui care umblă cu furtuşag, fie lucru de purtat, fie de-a mîncării, fie ori de ce-a fi.

«Ei apoi! unde-o plesneşte mama şi unde crapă», zic eu în gîndul meu, că doar tot nu eram aşa de prost pînă pe-acolo, să nu pricep atîta lucru.

D-apoi cu moş Chiorpec ciubotarul, megieşul nostru, ce năcaz aveam! Ba adică, drept vorbind, el avea năcaz cu mine, căci una-două, mă duceam la om şi-l tot sucăleam să-mi deie curele ca să-mi fac bici. Şi cele mai de multe ori găseam pe moş Chiorpec răbuind ciubotele cu dohot de cel bun, care face pielea moale cum îi bumbacul. Şi dacă vedea omul şi vedea că nu se poate descotorosi de mine cu vorbe, mă lua frumuşel de bărbie cu mina stîngă, iar cu cea dreaptă muia feleştiocu! în strachina cu dohot şi-mi trăgea un pui de răbuială ca aceea pe la bot, de-i bufnea risul pe toţi ucenicii din ciubotărie. Şi cînd îmi da drumul, mă duceam tot într-o fugă acasă la mama, plîngînd şi stupînd în dreapta şi în stînga.

— Uite, mamă, Chiorpecul dracului, ce mi-a făcut!...

— Doamne, parcă l-am învăţat eu, zicea mama cu părere de bine; am să-l cinstesc, zău aşa, cînd l-oi întîlni, că şezi

lipcă unde te duci și scoți sufletul din om cu obrăznicile tale, ușernic ce ești!

Dacă auzeam așa, mă spălăm binișor pe la gură și-mi căutam de nevoie... Și cum uitam ciuda, fuga iar la moș Chiorpec după curele. Și el, cind mă vedea intrind pe ușă, îmi zicea cu chef:

— He, he! bine-ai venit, nepurcele! Și iar mă răbuia, făcindu-mă de ris; și eu iar fugeam acasă plingind, stupind și blăstămându-l. Și mama avea un chin cu mine din pricina asta...

— Of! de-ar veni iarna, să te mai dau odată la școală unde va — zicea mama — și să cer dascălului să-mi deie numai pielea și ciolanele de pe tine.

Odată, vara pe aproape de Moși, mă furișez din casă și mă duc, ziua miază-mare, la moș Vasile, fratele tatei cel mai mare, să fur niște cireșe; căci numai la dînsul și încă la vro două locuri din sat era cite-un cireș vărătec care se cocea-pălea de Duminica-Mare. Și mă chitesc eu în mine, cum s-o dau ca să nu mă prindă. Întru mai întii în casa omului și mă fac a cere pe Ion, să ne ducem la scăldat.

— Nu-i acasă Ion, zise mătușa Mărioara; s-a dus cu moșu-tău Vasile, sub Cetate la o chiuă din Condreni, s-aducă niște sumani.

Căci trebuie să vă spun că la Humulești torc și fetele și băieții, și femeile și bărbații; și se fac multe giguri de sumani, și lăi și de noaten, care se vînd și pănură și cusute; și acolo, pe loc, la negustori armeni — veniți inadins din alte țiguri: Focșani, Bacău, Roman, Țirgu Frumos și de pe aiurea, precum și pe la iarmaroace în toate părțile. Cu asta se hrănesc mai mult humuleștenii, răzăși fără pămînturi, și cu negustoria din picioare: vite, cai, porci, oi, brinză, lînă, oloi, sare și făină de păpușoi; sumane: mari, genunchere și sărdace, Țari, bernevic, cămeșoale, lăicere și scorțuri înflorite; ștergare de burangic alese și alte lucruri, ce le duceau lumea în țirg de vînzare sau joia pe la mănăstirile de maici, cărora le vine cam peste mină țirgul.

— Apoi dar mai rămi sănătoasă, mătușă Mărioară! vorba de dinioară. Și-mi pare rău că nu-i văru Ion acasă, că tare aș fi avut plăcere să ne scăldăm împreună... Dar în gândul meu: Știi c-am nimerit-o? Bine că nu-s acasă; și de n-ar veni degrabă, și mai bine ar fi...»

Și scurt și cuprinzător, sărut mina mătușei, luindu-mi ziuă bună, ca un băiet de treabă; ies din casă cu chip că mă duc la scăldat, mă șupuresc pe unde pot și, cind colo, mă trezesc în cireșul femeii și încep a cărăbăni la cireșe în sin, crude, coapte, cum se găseau. Și cum eram îngrijit și mă silcam să fac ce-oi face mai degrabă, iaca mătușă Mărioara c-o jordie în mină, la tulpina cireșului!...

— Dar bine, ghiavole, aici ți-i scăldatul? zise ea, cu ochii holbați la mine. Scoboară-te jos, tâlharule, că te-ai învăța eu!

Dar cum să te cobori, căci jos era prăpădenie! Dacă vede ea și vede că nu mă dau, zvirr! de vro două-trei ori cu bulgări în mine, dar nu mă chitește. Apoi începe a se aburca pe cireș în sus, zicind:

— Stăi, măi porcane, că te căptușește ea, Mărioara, acuș!

Atunci eu mă dau iute pe o creangă mai spre poale și odată fac: zup! în niște cinepă care se întindea de la cireș înainte, și era crudă și pînă la briu de înaltă. Și nebuna de mătușă Mărioara după mine, și eu fuga iepurește prin cinepă și ea pe urma mea, pînă la gardul din fundul grădinii, pe care neavînd vreme să-l sar, o cotigeam înapoi iar prin cinepă fugind tot iepurește, și ea după mine pînă-n dreptul ocolului, pe unde-mi era iar greu de sărit; pe de laturi iar gard, și hîrsita de mătușă nu mă slăbea din fugă nici în ruptul capului! Cît pe ce să 'puie mina pe mine! Și eu fuga și ea fuga, și eu fuga și ea fuga, pînă ce dăm cinepa toată palancă la pămînt; căci, să nu spun minciuni, erau vro zece-douăsprezece prăjini de cinepă frumoasă și deasă cum îi peria, de care nu s-au ales nimica. Și după ce facem noi trebușoara asta, mătușă nu știu cum se încilcește prin cinepă, ori se împiedică de ceva și cade jos. Eu atunci iute mă răsucesc într-un picior, fac vro două sărituri mai potrivite, mă azvîrl peste gard de parcă nici nu l-am atins, și-mi pierd urma, ducîndu-mă acasă și fiind foarte cuminte în ziua aceea...

Dar mai îndesară, iaca și moș Vasile, cu vornicul și paznicul,

strigă pe tata la poartă, îi spun pricina și-l cheamă să fie de față când s-a ispăși cinepa și cireșele — căci drept vorbind, și moș Vasile era un cărpănos și-un pui de zgirie-brinză ca și mătușa Mărioara. Vorba ceea: Au tunat și i-au adunat. Însă degeaba mai clămpănesc eu din gură: cine ce are cu munca omului? Stricăciunea se făcuse și vinovatul trebuia să plătească. Vorba ceea: Nu plătește bogatul, ci vinovatul! Așa și tata, a dat gloabă pentru mine și pace bună. Și după ce-a venit el rușinat de la ispașă, mi-a tras o chelfăneală ca aceea, zicînd:

— Na! satură-te de cireșe! De amu să știi că ți-ai mîncat lefteria de la mine, spînzuratule! Oare multe stricăciuni am să mai plătesc eu pe urma ta?

Și iaca așa cu cireșele; s-a împlinit vorba mamei, sărmana, iute și degrabă: că Dumnezeu n-ajută celui care umblă cu furtușag. Însă ce ți-i bună pocăința după moarte? D-apoi rușinea mea unde o pui? Mai pasă de dă ochi cu mătușa Mărioara, cu moș Vasile, cu vărul Ion, și chiar cu băieții și fetele din sat; mai ales duminica la biserică, la horă, unde-i frumos de privit, și pe la scăldat, în Cîerul Cucului, unde era băte-liștea flăcăilor și a fetelor, doriți unii de alții toată săptămîna de pe la lucru!

Mă rog, mi se dusesese buhul despre pozna ce făcusem, de n-aveai cap să scoți obrazul în lume de rușine; și mai ales acum, cînd se ridicaseră cîteva fete frumușele în sat la noi și începuseră a mă scormoli și pe mine la inimă. Vorba ceea:

— Măi Ioane, dragi ți-s fetele?

— Dragi!

— Dar tu lor?

— Și ele mie!...

Însă ce-i de făcut?... S-a trece ea și asta; obraz de scoarță și las-o moartă-n păpușoi, ca multe altele ce mi s-au întîmplat în viață, nu așa într-un an, doi și deodată, ci în mai mulți ani, și pe rînd ca la moară. Și doar mă și feream eu, într-o părere, să nu mai dau peste vro pacoste, dar parcă naiba mă împingea, de le făceam atunci cu chiuita.

Și tocmai-mi-te, îndată după cea cu cireșele, vine alta la rînd.

Mă trezește mama într-o dimineață din somn cu vai-nevoie, zicindu-mi:

— Scoală, duglișule, înainte de răsăritul soarelui; iar vrei să te pube cucul armenesc și să te spurce, ca să nu-ți meargă bine toată ziua?... Căci așa ne amăgea mama cu o pupăză care-și făcea cuib de mulți ani într-un tei foarte bătrîn și scorburos, pe coasta dealului, la moș Andrei, fratele tatei cel mai mic. Și numai ce-o auzai vara: pu-pu-pup! pu-pu-pup! des-dimineață în toate zilele, de vuia satul. Și cum mă scol, îndată mă și trimete mama cu demîncare în țarină, la niște lingurari ce-i aveam tocmiți prășitori tocmai în Valea Sacă, aproape de Topoliță. Și pornind eu cu demîncare, numai ce și aud pupăza cîntînd:

«Pu-pu-pup! pu-pu-pup! pu-pu-pup!»

Eu atunci, să nu-mi caut de drum tot înainte? Mă abat pe la tei, cu gîndul să prind pupăza, căci aveam grozavă ciudă pe dînsa; nu numaidecît pentru pupat, cum zicea mama, ci pentru că mă scula în toate zilele cu noaptea-n cap din pricina ei. Și cum ajung în dreptul teiului, pun demîncarea jos în cărare pe muchea dealului, mă sui încetișor în teiul care te adormea de mirosul... floarei, bag mîna în scorbura, unde știam, și norocul meu!... găbuiesc pupăza pe ouă și zic plin de mulțămire:

— Taci, leliță, că te-am căptușit eu; îi mai pupa tu și pe dracul de-acum!

Și cînd aproape să scot pupăza afară, nu știu cum se face că mă sparii de creasta ei cea rotată de pene, căci nu mai văzusem pupăză pînă atunci, și-i dau iar drumul în scorbura. Și cum stam eu și mă chiteam în capul meu, că șerpe cu pene nu poate să fie — după cum auzisem, din oameni, că se află prin scorburi cîteodată și șerpi — unde nu mă îmbărbătez în sine-mi și iar bag mîna să scot pupăza... pe ce a fi... dar ea, sărmana, se vede că se mistuise de frica mea prin cotloanele scorburii, undeva, căci n-am mai dat de dînsa nicăieri; parcă intrase în pămînt.

— Măi! anapăda lucru ș-aista, zic eu inciudat, scoțînd căciula din cap și tuflind-o în gura scorburii. Apoi mă dau jos, caut o lespede potrivită, mă sui cu dînsa iar în tei, îmi ieu

căciula și în locul ei pun lespede, cu gând c-a ieși ea pupăza de undeva, pînă m-oi întoarce eu din țarină. După aceea mă dau iar jos și pornesc răpede cu demincarea la lingurari... Și oricît oi fi mers eu de tare, vreme trecuse la mijloc doar, cit am umblat horhăind cine știe pe unde și cit am bojbăit și mocoșit prin tei să prind pupăza, și lingurarilor, nici mai rămîne cuvînt, li se lungiseră urechile de foame, așteptînd. Ș-apoi vorba ceea: Țiganul cînd i-i foame cîntă; boierul se primblă cu minile dinapoi, iar țăranul nostru își arde liuleaua și mocnește într-însul. Așa și lingurarii noștri: cîntau acum îndrăcit pe ogor, șezînd în coada sapei, cu ochii painjenți de-atîta uitat, să vadă, nu le vine mîncare dincotrova? Cînd, pe la prînzul cel mare, numai iacătă-mă-s și eu de după un dîmb, cu mîncarea sleită, veneam nu veneam, auzindu-i lălăind așa de cu chef... Atunci au și tăbărit bălaurii pe mine, și cit pe ce să mă inghită, de nu era o chirandă mai tînră între dinșii, să-mi ție de parte:

— Hauileo, mol ogoiți-vă; ce tolocăniți băiatul; cu tată-său aveți ce aveți, iar nu cu dînsul!

Atunci, lingurarii, nemaipundu-și mintea cu mine, s-au așternut pe mîncare, tăcînd molcum. Și scăpînd eu cu obraz curat, îmi ieu traista cu blidele, pornesc spre sat, mă abat iar pe la tei, mă sui într-însul, pun urechea la gura scorbirii și aud ceva zbătîndu-se înlăuntru. Atunci ieu lespede cu îngrijire, bag mîna și scot pupăza vlăguită de atîta zbcucium; iar ouăle, cînd am vrut să le ieu, erau toate numai o chisăliță. După asta vin acasă, leg pupăza de picior c-o ață, ș-o îndosesc de mama vro două zile în pod prin cele putini hîrbutite; și una-două, la pupăză, de nu știau cei din casă ce tot caut prin pod așa des. Însă a doua zi după asta, iaca și mătușa Măriuca lui moș Andrei vine la noi c-o falcă-n ceriu și cu una-n pămînt, și se ia la ciondănit cu mama din pricina mea:

— Mai auzit-ai dumneata, cumătră, una ca asta, să fure Ion pupăza, care — zicea mătușa cu jale — ne trezește des-dimineață la lucru de atîția ani!? Grozav era de tulburată și numa nu-i venea să lăcrămeze cînd spunea aceste. Și acum vād eu că avea mare dreptate mătușa, căci pupăza era ceasornicul satului. Însă mama, sărmana, nu știa de asta nici cu spatele.

— Ce spui, cumnată! Da că l-aș ucide în bătaie, cînd aș afla că el a prins pupăza s-o chinuiască. De-amu bine că mi-ai spus, las' pe mine, că ți-l ieu eu la depănat.

— Nici nu te mai îndoi despre asta, cumnată Smărandă — zise mătușa — căci de zbințuitul ista al dumitale nimica nu scapă. Ce mai atîta? Mi-au spus mie cine l-au văzut că Ion a luat-o; gîtul îmi pun la mijloc.

Eu, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă sui în pod, umflu pupăza de unde era, sai cu dînsa pe sub streșina casei și mă duc de-a dreptul în tîrgul vitelor, s-o vind, căci era tocmai luna, într-o zi de tîrg. Și cum ajung în iarmaroc, încep a mă purta țațoș printre oameni de colo pînă colo, cu pupăza în mîină, că doar și eu eram oleacă de fecior de negustor. Un moșneag nebun, c-o vițică de funie, n-are ce lucra!

— De vînzare ți-i găinușa ceea, măi băiete?

— De vînzare, moșule!

— Și cît cei pe dînsa?

— Cît crezi și dumneata că face!

— Ia' ad-o-ncoace la moșul, s-o drămăluiești!

Și cum i-o dau în mîină, javra dracului se face a o căuta de ou, și-i dezleagă atunci frumușel ața de la picior, apoi mi-o aruncă-n sus, zicînd:

— Iaca poznă, c-am scăpat-o! — Pupăza zbrri! pe-o du-gheană și, după ce se mai odihnește puțin, își ie apoi drumul în zbor spre Humulești și mă lasă mare și devreme cu lacrămile pe obraz, uitîndu-mă după dînsa! Eu atunci haț! de sumanul moșneagului, să-mi plătească pasărea...

— Ce gîndești dumneata, moșule? Te joci cu marfa omului? Dacă nu ți-a fost de cumpărat, la ce i-ai dat drumul? Că nu scapi nici cu giunca asta de mine, înțeles-ai? Nu-ți paie lucru de șagă. Și mă băgam în ochii moșneagului, și făceam un tărăboi, de se strînsese lumea ca la comedie împrejurul nostru; dă, iarmaroc nu era?

— Dar știi că ești amarnic la viață, măi băiete? zise moșneagul de la o vreme, rizînd. În ce te bizui, de te îndirjești așa, nepoate? Dec! nu cumva ai pofti să-mi iei vițica pentr-un cuc armenesc? Pesemne te minîncă spinarea, cum văd eu, măi țică,

și ia acuș te scarpin dacă vrei, ba ș-un topor îți fac, dacă mă crezi, de-i zice aman, puiule, cind îi scăpa din mîna mea!

— Dă pace băietului, moșule — zise un humuleștean de-ai noștri — că-i feciorul lui Ștefan a Petrei, gospodar de la noi din sat, și ți-i găsi beleaua cu dînsul pentru asta...

— He, he! să fie sănătos dumnealui, om bun, d-apoi chitești dumneata că nu ne cunoaștem noi cu Ștefan a Petrei? zise moșneagul. Chiar mai dinioară l-am văzut umblind prin tîrg, cu cotul subsuoară, după cumpărat sumani, cum i-i negustoria, și trebuie să fie pe aici undeva, ori în vro dugheană la băut adălmașul. Apoi bine că știu a cui ești, măi țică! Ian stăi oleacă, să te duc eu la tată-tău și să văd, el te-a trimes cu pupăzi de vînzare să spurci iarmarocul?!

Toate ca toatele, dar cînd am auzit eu de tata, pe loc mi s-a muiet gura. Apoi incet-încet m-am furișat printre oameni, și unde-am croit-o la fugă spre Humulești, uitîndu-mă înapoi, să văd, nu mă ajunge moșneagul, căci îmi era acum a scăpare de dînsul, drept să vă spun. Vorba ceea: Lasă-l, măi! L-aș lăsa

eu, dar vezi că nu mă lasă el acum! Tocmai așa pățisem și eu; ba eram încă bucuros că am scăpat numai cu atât. «Bine ar fi s-o pot scoate la capăt, măcar așa, cu mama și cu mătușa Măriuca», gîndeam eu, bătîndu-mi-se inima ca într-un iepure de frică și de osteneală.

Și cînd ajung acasă, aflu că tata și mama erau duși în tîrg; și frații îmi spun cu spaimă că-i poznă cu mătușa lui moș Andrei: a sculat mai tot satul în picioare din pricina pupăzăi din tei; zice că i-am luat-o noi, și pe mama a pus-o în mare supărare cu asta. Știi că și mătușa Măriuca e una din cele care scoate mahmurul din om; nu-i o femeie de înțeles, ca mătușa Anghilița lui moș Chiriac, s-a mintuit vorba. Și cum îmi spuneau ei îngrijiiți, numai ce și auzim cîntînd în tei:

«Pu-pu-pup! pu-pu-pup! pu-pu-pup!»

Soră-mea Catrina zice atunci cu mirare:

— I-auzi, bădiță! Doamne, cum sînt unuia de năpăstuiesc omul chiar pe sînta dreptate!

— Mai așa, sorioară!... Dar în gîndul meu: «Cînd ați și voi cite a pățimit, sireaca, din pricina mea și eu din pricina ei, i-ați plînge de milă!»

Zahei însă ne lăsase vorbind și se ca mai dusese în tîrg după mama să-i spuie bucurie despre pupăză.

Și a doua zi, marți, taman în ziua de lăsatul-săcului de postul Sîn Petrului, făcînd mama un cuptior zdravăn de alivenci și plăcinte cu poalele-n brîu și pîrpălînd niște pui tineri la frigare, și-apoi tăvălîndu-i prin unt, pe la prînzul cel mic cheamă pe mătușa Măriuca lui moș Andrei la noi și-i zice cu dragă inimă:

— Doamne, cumnățică-hăi, cum se pot învrăjbi oamenii din nimica toată, luîndu-se după gurile cele răle! Ia poftim, soro, mai bine, să mincăm ceva din ce a dat Dumnezeu, să cîntim cite un pahar de vin în sănătatea gospodarilor noștri și:

Cele răle să se spele,
Cele bune să s-adune:
Vrajba dintre noi să piară
Și neghina din ogoară!

«Căci dac-ai sta să faci voie rea de toate, zău, ar trebui de la o vreme să-apuci cîmpii!»

— Aşa, cumnată dragă, zise mătuşa Măriuca, stringind cu nedumerire din umere, când se punea la masă. Văzut-ai dum-neta? Să mai pui altădată temei pe vorbele oamenilor!

Apoi începem cu toţii a mânca. Şi alţii ca alţii, dar eu ştiu că mi-am pus bine gura la cale, să-mi fie pe toată ziua. Şi îndată ce m-am sculat de la masă, luându-mi rămas bun de la călcie, fuga la scăldat. Şi când sar odată voiniceşte de pe un mal nalt în ştioalună, din greşală drept cu faţa-n jos, numai scinteii mi s-au făcut pe dinaintea ochilor, de durere; şi am crezut că mi-a plesnit pîntecele, nu altăceva. Şi după ce am ieşit cu mare greu din apă şi m-am pus pe mal ţindu-mă cu minile de inimă, băieţii s-au strîns ciotcă împrejurul meu şi m-au înmormîntat în năsip, şi m-au prohodit cum ştiau ei, şi de-abia mi-am venit în simţire peste vrun ceas; ş-apoi am început a mă scălda în tîcnă pînă pe la asfinţitul soarelui, potrivit-o să vin acasă o dată cu vacile şi spuiind mamei că, scăpîndu-le văcarul din ocol pe ale noastre la amiază, eu singur le-am dus la păscut, şi de aceea m-am întîrziat pînă acum. Şi mama, creştină bună, crezîndu-le toate lăptoase, după răbuş, cum i le spusese eu cu măgulele, m-a lăudat de vrednicia ce făcusem şi mi-a dat şi de mîncare. Iară eu, mîncînd lupeşte, mă făceam smerit şi numai rideam în mine, mierîndu-mă tot atunci de ghibăcia minciunilor ce potrivisem, de-mi venea mai-mai să le cred şi eu singur pe jumătate.

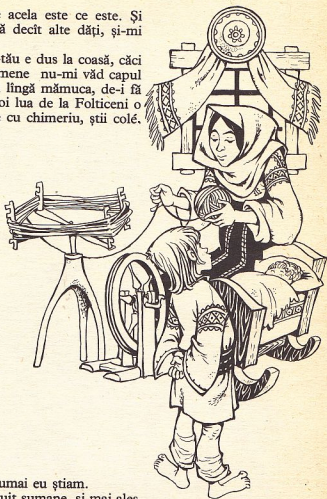
Iaca aşa se poate înşela omul de multe ori, când nici n-a gîndit, dacă nu ştie a judeca bine. Însă iar mă întorc şi zic: Tot păţitu-i priceput!

L A S C A L D A T

Într-o zi, pe aproape de Sint Ilie, se îngrămădise, ca mai totdeauna, o mulţime de trebi pe capul mamei: nişte sumani să-i scoată din stative; alţii să-i nividească şi să înceapă a-i ţese din nou; un teanc de sumane croite, nalt pînă-n grindă, aşteaptă cusutul; pieptănuşii în lăiţă n-avea cine-i ţinea de coadă; roata şedea în mijlocul casei şi canură toarsă nu era pentru bătătură! Ş-apoi vorba ceea: Nu şedea că-ţi şede norocul. Ţevi de făcut la sucală, copil de ţiţă în albic, pe lingă alţi vro cinci-şase, care aşteptau să le faci de mîncare. Treabă era acolo, nu incurcală, şi încă se cerea degrabă, căci venea

cu fuga iarmarocul de Folticeni, care acela este ce este. Și mă scoală mama atunci mai dimineață decît alte dăți, și-mi zice cu toată inima:

— Nică, dragul mamei! vezi că tată-tău e dus la coasă, căci se scutură ovăzul cela pe jos; și eu asemenea nu-mi văd capul de trebi. Tu mai lasă drumurile și stăi lingă mămuca, de-i fă țevi și leagănă copilul; c-apoi și eu ți-oi lua de la Folticeni o pălăriuță cu tăsma ș-o curălușă de cele cu chimeriu, știi colé. ca pentru tine!

— Bine, mamă! dar în gîndul meu numai eu știam.

Toate ca toatele, dar la cusut și sărăduit sumane, și mai ales la roată, mă întreceam cu fetele cele mari din tors; și din astă pricină, răutăcioasa de Măriuca Săvucului, care drept să vă spun nu-mi era urită, făcea adeseori în ciuda mea și-mi bătea din pumni, poreclindu-mă Ion Torcalău, cum îi zicea unui

țigan din Vinători. Însă pentru asta tot îmi era dragă și torceam împreună cu dinsa, la umbra nucului lor, cite o moviță de drugi de canură, de mă săruta mama, cînd i le arătam sara acasă.

Așa ne duceam băieții și fetele unii la alții cu lucru, ca să ne luăm de urît, ceea ce la țară se cheamă șazătoare, și se face mai mult noaptea, lucrînd fiecare al său. Cum torceam eu, de-a mai mare dragul pe întrecute cu Măriuca, și cum sfirîia fusul roții, așa-mi sfirîia inima-n mine de dragostea Măriucăi! Martur îmi este Dumnezeu! Și-mi aduc aminte că odată, noaptea, la o clacă de dezghiocat păpușoi, i-am scos Măriucăi un șoarece din sîn care era s-o bage în boale pe biata copilă, de n-aș fi fost eu acolo.

D-apoi vara, în zilele de sărbătoare, cu fetele pe cimpie, pe colnice și mai ales prin luncile și dumbrăvile cele pline de min-drețe, după cules răchiță de făcut gălbenele, sovîrv de umplut flori, dumbravnic și sulcină de pus printre straie, cine umbla? Povestea cîntecului:

Fă-mă, doamne, val de tei
Și m-aruncă-ntre femei!

Și scurtă vorbă, unde erau trei, eu eram al patrulea.

Dar cînd auzeam de legănat copilul, nu știu cum îmi venea, căci tocmai pe mine căzuse păcatul să fiu mai mare între frați. Însă ce era să faci, cînd te roagă mama? Dar în ziua aceea, în care mă rugase ea, era un senin pe ceriu și așa de frumos și de cald afară, că-ți venea să te scalzi pe uscat ca găinele. Văzînd eu o vreme ca asta, am șparlit-o la baltă cu gînd rău asupra mamei, cît îmi era de mamă și de năcăjită. Adevăr spun, căci Dumnezeu e deasupra! De la o vreme mama, crezînd că-s prin livadă undeva, ieșe afară și începe a striga, de da duhul dintr-însa:

— Ioane! Ioane! Ioane! — și Ion, pace! Văzînd ea că nu dau răspuns de nicăiri, lasă toate în pămînt și se ia după mine la baltă, unde știa că mă duc. Și cînd colo, mă vede tologit cu pielea goală pe năsip, cît mi ți-i gliganul; apoi, în picioare, țîind la urechi cite o lespegioară fierbinte de la soare, cu argint

printr-însele, și aci săream într-un picior, aci în celălalt, aci plecam capul în dreapta și la stînga, spuiînd cuvintele:

Auraș, păcuraș,
Scoate apa din urechi,
Că ți-oi da parale vechi;
Și ți-oi spăla cofele
Și ți-oi bate dobele!

După aceea zvirleam pietrele, pe rînd, în știoalna unde mă scăldam: una pentru Dumnezeu și una pentru dracul, făcînd parte dreaptă la amîndoi; apoi mai zvirleam cîteva de incuiam pe dracul în fundul știoalnei, cu bulbuci la gură; ș-apoi huș-tiuliuc! Și în știoalnă, de-a cufundul, să prînd pe dracul de un picior, căci așa ni era obiceiul să facem la scăldat, de pe cînd Adam-Babadam. După asta, mă mai cufundam de trei ori în rînd, pentru tatăl, fiul și duhul sfînt, și înc-o dată pentru amin. Apoi mă trăgeam încetișor pe o coastă, la marginea bălții, cît mi ți-i moronul, și mă uitam pe furiș cum se joacă apa cu piciorușele cele mindre ale unor fete ce ghileau pinză din susul meu. Mai frumos lucru nici că se mai poate, cred!

Toate acestea le privea biata mamă, uitată cu minile sub-suoară, cum e omul năcăjît, de după un dîmb de prund, aproape de mine. Dar eu n-o vedeam pe dînsa, căci eram în treabă. În totului-tot, a fi trecut la mijloc vro jumătate de ceas cît a zăbovit mama acolo, mai vro trei-patru de cînd fugisem de acasă, și-ar fi trebuit să înceapă a mi se pune soarele drept inimă, după cum se zice, căci era trecut de amiază. Însă eu, în starea în care mă aflam, fiind cuprins de fericire, uitasem că mai trăiesc pe lume! În sfîrșit, mama, cît era ea de tare de cap, de la o vreme pierde răbdarea și vine tîptil, în virful degetelor, pe la spatele mele, cînd mă uitam la fete, cum vă spun, îmi ie toate hainele frumușel de pe mal, și mă lasă cu pielea goală în baltă, zicîndu-mi cu năduh:

— Îi veni tu acasă, coropcarule, dacă te-a răzbi foamea, ș-apoi atunci vom avea altă vorbă. Și se tot duce.

Ei, ei! ce-i de făcut, Ioane?! Fetele de la ghilit, care văzuseră asta, numa-și dau ghiont una alteia și chicoteau pe socoltea mea, de răsuna prundul. Iar eu intram în pămînt de

rușine și cât pe ce să mă înec, de ciudă ce-mi era. Și din dragostea cea mare de mai dinioară, îmi venea acuma să le string de gît, nu altăceva. Dar vorba ceea: Poți opri vîntul, apa și gurile oamenilor? De aceea le-am lăsat și eu pe fete să ridă, pînă li s-a duce gura la urechi, și pîndind vreme pe cînd șed ele plecate și dau pînza în apă la ghilit, fac tuști! din bălă, ș-o ieu la sănătoasa. Și așa fugeam de tare pe prund, de săreau pietrele, pe care le stîrneam cu picioarele, cît mine de sus. Și fuga, și fuga, fără să mă mai uit în urmă, pînă ce dau între hudiți, pe drumul care ducea la noi acasă. Dar nu merg pe drum, de rușine să nu întîlnesc vrun om; ci sar în grădină la Costache și merg tupiluș prin păpușoi; apoi într-o hudiță, din hudiță în grădină lui Trăsnea, și iar prin păpușoi; și cînd aproape să ies din grădină, mă simțesc cîinii lui Trăsnea, și la mine să mă rupă. Ce-i de făcut? Auzisem eu din oameni că dacă vrei să nu te muște cîinii și să te lese în pace, cum îi vezi că sar la tine, să te tupilezi jos la pămînt și să-i lași să te latre cît le place, fără să te urnești din loc; căci ei bat cît bat, și de la o vreme te părăsesc și se duc. Și adevărat este, căci așa am scăpat și eu de cîinii lui Trăsnea, atunci cînd am dat peste păcat cu ei și ei cu mine. Noroc din ceriu pînă-n pămînt că nu m-a prins melianul și haramninul de Trăsnea, care avea mare ciudă pe mine, de cînd mă zăpsise în grădina lui la furat mere domnești și pere sintiliești, căci m-ar fi snopit în bătaie. Ș-apoi numai asta mi-ar fi mai trebuit acum, cît eram de pricopsit! În sfîrșit, după ce m-au lăsat cîinii lui Trăsnea în pace, cum v-am spus, am sărit în rîspintenele unui drum; de acolo în grădină la noi, și atunci mi s-a părut că mă aflu în sinul lui Dumnezeu. Și merg eu acum fără păsare prin păpușoi pînă în dreptul ogrăzii și mă uit pintre gard și văd pe mama cum se dă în vînt după trebi, cînd în casă, cînd afară; și-mi era mai mare mila de dînsa, dar și de pîntecele meu cel stocit de apă încă îmi era milă. Vorba ceea: Milă mi-i de tine, dar de mine mi se rupe inima de milă ce-mi este. Și nemiaputînd suferi foamea, încep a mîrniî printre gard:

— Mămuicăi, iacătă-mă-s.

Ș-odată și sar în ogradă, mă înfătoșez dinaintea mamei așa chipos cum eram, îi apuc mîna cu sila, o sărut și zic, scîncind:

— Mamă, bate-mă, ucide-mă, spinzură-mă, fă ce știi cu mine; numai dă-mi ceva de mâncare, că mor de foame! Vorba ceea: Golăteata incunjură, iară foamea dă de-a dreptul.

Ea atunci, cum e mama cu bunătate, se uită galiș la mine și zice oftînd:

— Bine-ți șede, coșcogeme coblizan, să umbli lela pe drumuri în halul acesta, și să mă lași tocmai la vremea asta fără leac de ajutor!? Hai de mîncîncă, dar să știi că mi te-ai lehametit de la inimă; doar să te porți de acum tare bine, să mai fiu ceea ce am fost pentru tine; dar nu știu, zău!

Și, scurtă vorbă, văzînd că m-am pus rău cu mama, îi giuruiesc eu că ce am făcut n-oi mai face. Apoi umblu tot cu binișorul pe lingă dînsa și nu ies din cuvîntul ei afară nici cu fapta, nici cu vorba, căci vorba dulce mult aduce; la trebi-s hărnicuț cit se poate: derdicam și măturam prin casă ca o fată mare, de n-avea mama grijă, cînd se ducea undeva. Și într-o zi o văd că mă sărută și-mi zice cu blîndeță:

— Dumnezeu să te înzilească, Ionică, dragul mamei, și să-ți deie toate darurile sale cele bogate, dacă te-i purta, cum văd că te porți de o bucată de vreme încoace.

Atunci eu pe loc am început a plînge și bucuria mea n-a fost proastă. Și mai multă muștrare am simțit în cugetul meu decît oricînd. Și de m-ar fi bătut mama cu toate gardurile și de m-ar fi izgonit de la casă ca pe un străin, tot na-ș fi rămas așa de umilit în fața ei, ca atunci cînd m-a luat cu binișorul. Și să nu credeți că nu mi-am ținut cuvîntul de joi pînă mai de-apoi, pentru că așa am fost eu, răbdător și statornic la vorbă în felul meu. Și nu că mă laud, căci lauda-i față: prin somn, nu ceream de mâncare; dacă mă sculam, nu mai așteptam să-mi deie alții; și cînd era de făcut ceva treabă, o cam răream de pe acasă. Ș-apoi mai aveam și alte bunuri: cînd mă lua cineva cu răul, puțină treabă făcea cu mine; cînd mă lua cu binișorul, nici atîta; iar cînd mă lăsa de capul meu, făceam cite o drăguță de trebușoară ca aceea, de nici Sfînta Nastasia izbăvitoare de otravă nu era în stare a o desface cu tot meșteșugul ei. Povestea ceea: Un nebun arunc-o piatră în baltă și zece cumînți n-o pot scoate.

În sfârșit, ce mai atita vorbă pentru nimica toată? Ia, am fost și eu, în lumea asta, un boț cu ochi, o bucată de humă insuflețită din Humulești, care nici frumos pînă la douăzeci de ani, nici cuminte pînă la treizeci și nici bogat pînă la patruzeci nu m-am făcut. Dar și sărac așa ca în anul acesta, ca în anul trecut și ca de cînd sînt, niciodată n-am fost!

GLOSAR

A

Alivanta (căzuse ~) = căzuse cit e de lung.

Alivenci = un fel de plăcintă cu brinză și mălai.

Amandea (~ pe ușă) = fuga pe ușă.

Amar (atita ~ de griu) = atita mulțime de griu.

Aminar = amnar de scăpărat foc.

Aminare = lemne cioplite în patru muchii și puse în picioare cu un capăt în talpa casei și cu celălalt în grinzi.

Anglie = postav prost din Anglia.

Antal = poloboc.

Antifon = o parte din cântările celor opt glasuri la slujba bisericească.

Astrăgaci = instrument de cizmărie în formă de hirlet, care servește la întins talpa.

B

- Balcăză* = femeie mătăhloasă, urită.
Bălmuj = mincare țărănească făcută din jintiță și mălai.
Bădădăi (a ~) = a umbla în neștire, a hoinări.
Bărăni (a ~) = a stăruii cu tot dinadinsul.
Bărbînță = puțină în forma unui poloboc.
Bechi (fără a ști ~) = fîră a ști nimic, nici un cuvînt.
Bedreag = butucul pe care se croiesc cizmele.
Bernevici = cioareci; pantaloni confecționați din sumani albi.
Bichiri (a ~) = a lucra, a drege ceva cu migăleală, cu stingăcie.
Bicisnic = slab, păcătos.
Bindisi (a ~) = a nu duce grijă, a fi nepăsător.
Bihlit = stătut.
Bîrdăhan = porecla pîntecului mare.
Boblêtic = greoi, moale.
Bôbote (a vorbi în ~) = a vorbi aiurea.
Boghet = moșat.
Bojbăi (a ~) = a bijbli.
Boncălui (a ~) = a mugi, a rage.
Bongoase = palavre, snoave.
Buc (într-un ~) = într-o clipă.
Bucheludeazla și bucherițazdra = formă glumeață a lui Creangă pentru bucoavnă sau bucvâr.
Buci = pleava rămasă de pe urma vînturării seminței de cînepă.
Budihace = arătare, sperietoare, matahală fioroasă.
Buft (~ umplut) = stomac de porc, cîrnat umplut cu carne tocată.
Bulnac = laț mic, smîrc.
Bulicher = porecla unui cușit rău, ciolarsă.
Bulugheană = cartof.
Buratec = brotăcel.
Burcă = sarică.
Burduhos = burtos, burduhănos.
Busta = năvală.
Buștihan = buștean.

C

- Calamandros* = harababură.
- Calup* = calapod.
- Capalan* = un fel de podbal cu frunze foarte mari.
- Carboavă* = monedă veche rusească de argint.
- Carimb* = partea care împreună cu spetezele alcătuiește coșul căruței.
- Căpcîn* = căpcăun.
- Cătinel* = incetișor.
- Cătușnică* = plantă plăcut mirositoare, cu care se freacă stupul, pină a nu se așeza roiul în el.
- Cetără* (a ~) = a bate capul cuiva, a-l plectisi.
- Cethu* (a ~) = a lega strîns cu funii.
- Ceucă* = cioară mică.
- Chebă* = manta albă și lungă.
- Cheji* = toane.
- Chelnă* = adăugirea coșului la căruțe dinainte sau dinapoi; codirlă.
- Chersîn* = covățică scurtă și adîncă.
- Chiclaz* = substanță toxică albastră folosită de popor în bolile de ochi.
- Chihăi* (a ~) = a tuși.
- Chilos* = îndurător, greoi la mișcări sau la treabă, răbdător.
- Chilotă* = bagaj, borfărie.
- Chiolhănos* = cuvînt de batjocură; ticălos, mișel.
- Chiraleisa* = (corect: *Kirie eleison*) = Doamne miluiește.
- Chirandă* = țigancă.
- Chirfosală* = hărmălaie.
- Chișcă* = mațele porcilor curățite și umplute cu carne tocată și cu păsat.
- Chișleag* = lapte acru.
- Chită* (~ de *cinepă*) = douăsprezece fuioare.
- Chitcăit* = chibzuit, zăbavnic.
- Chiti* (a ~) = a ținti, a ochi; a gîndi, a socoti; a plînuî.
- Cier* = ceair; loc îngărdit unde pasc caii.
- Cihăi* (a ~) = a cicăli.
- Cîmotie* = rudă, rubedenie.
- Cin* (pl.: *cinuri*) = dregătorie, post, rang.

- Cinătu* (*a ~*) = a ciopârți, a despica.
Cioancă = pipă, lulea.
Cioareci = vezi bernevicei.
Cioarsă = cuțit stricat.
Ciocăldu = știulete de porumb.
Ciochină = cîrlig care se anină la șaua calului, pentru atîrnat ceva.
Ciocîrți (*a ~*) = a ciopli.
Cioclej = partea din tulpina porumbului care rămîne în pămînt după ce a fost tăiată cu secera.
Cioflîgar = poreclă dată odinioară celui îmbrăcat în straie nemțești, orășenești.
Ciopor = grămadă, buluc.
Cioșmoli (*a se ~*) = a se răsuci în așternut; a se mocoși.
Ciotcă = grămadă.
Cîrîtei = tufă, tufiș.
Cislui (*a ~*) = a se sfătui.
Cîntură = găleata unei fintîni.
Cîrav = bolnăvicios.
Cîrceie = unealtă de lemn cu care se leagă tînjala de proțap cînd se pune în patru boi.
Cîrlan = miel înțărcat pînă la un an.
Cîrnăleagă, cîrneleagă = cișlegi, carnaval.
Coardă = grindă mai mică așezată de-a curmezișul între grinzile mari de la podul caselor țărănești, pe care se păstrează lucruri mici de-ale gospodăriei.
Cobăit = bleg, moleșit.
Coblișan = lungan.
Cocioarvă = vătrar.
Comînd = banii, vitele și lucrurile trebuincioase pentru înmormîntarea și pomenirea unui mort.
Conăcărie = orație de nuntă.
Condac = cîntare scurtă bisericească.
Conta (în ~ sf. *sale*) = în seama, în grija, în socoteala. (Aluzie la protopopul Neculai Conta, catihet la școala de dăscălie din Fălticeni, unde a învățat Ion Creangă.)
Contăș = haină blănită a cărei față este îmbrăcată cu un fel de postav.
Corchezi (*a ~*) = a corci, a amesteca.
Corciogar = poreclă dată celui ce caută pricina cu lumina.

- Corhană* = coastă de deal răpoasă.
Coropcar = negustor ambulant prin sate, marchidan.
Cosor = cuțit încovoiat de tăiat vița de vie.
Costoroabă = birnă lată și groasă așezată la capătul grinzii în dreptul prispei.
Coșolină = ovăz sau alte cereale cosite de verde pentru nutreț la vite.
Cotruță = adâncitură rotundă lăsată între gura cuptorului și perete.
Covașă = un fel de bragă dulce-acrișoară, făcută din păsat dospit cu apă.
Crimpoși (*a ~*) = a face bucăți, a strica.
Croșnă = sarcină, bagaj, cât se poate duce în spinare.
Cudalb = bou cu vârful cozii alb.
Cujbă = lemn indoit sau înfurcit la un capăt pentru a se atirna ceanul deasupra focului.
Culeșer = făcăleț.
Cupă = vas de lemn în care ciobanii mulg oile.
Curmei = bucată de funie, de fringhie, de coajă de tei.
Custură = cuțit prost.
Cușmă = căciulă.

D

- Dăbălăzat* = care atirne în jos.
Deavolna = de ajuns.
Deciocăla (*a ~*) = a desface căruța în părțile din care-i alcătuită.
Deiū = voinic, viteaz.
Derdica (*a ~*) = a deretica.
Desăgăriță = călugăriță care umblă după căpătat.
Deșanș (*a fi ~*) = de mirare.
Dezghioca (*a ~*) = a curăța porumbul de foi.
Diată = testament.
Dichici = unelță de cizmărie cu care se fac ornamente pe talpă și pe căputa cizmelor.
Dichiu = îngrijitor, econom la mănăstiri.

Dimerție = baniță.
Dobzăldă (a ~) = a bate zdravăn.
Dodii (a vorbi în ~) = a vorbi într-aiurea.
Draniță = șindrila de acoperit casa.
Drimboi (a se ~) = a lăsa buzele în jos de supărare.
Droagă = căruță încăpătoare și înaltă, pe arcuri.
Drugă = fus cu roată umblătoare, care slujește la răsucit.
Druginească = drug de lemn scurt și gros.
Dubală = argăseală.
Dugliș = leneș.
Dulamă = manta lungă.
Dumbravnic = plantă cu frunze frumos mirositoare, pe care țărancele o pun între cămăși.
Dupurós = răpciugos, fără să fi năpirlit la vreme.
Durăt = timp.

F

Falce (pl.: *fălci*) = unitate de măsurat suprafața în vechea Moldovă.
Cam trei pogoane sau un hectar jumătate.
Fapt = farmec, vrajă.
Farfasit = mofturos, moftangiu.
Farmazoană = fermecătoare, vrăjitoare.
Feleguns = zdrențăros.
Feleștioc = pământuf.
Ferestrea = cherestea.
Firnăit = care vorbește pe nas și cîntă pe nas.
Fojgăi (a ~) = a mișuna, a foi, a forfoti.
Frăsinel (a umbla frunza ~ ului) = a umbla hoinar, fără rost.
Fumuri (numai la plural) = un fel de prafuri mercuriale.

G

Găliță = pasăre de curte.

Găbu (a ~) = a prinde pe cineva fără veste la strimtoare.

Găinușă = constelația numită «cloșca cu pui» sau «pleiadele».

Găldnoz = îngrămădeală, harababură.

Găteje = vreascuri.

Găvozdi (a ~) = a îngrămădi, a ghemui.

Genuncher = suman lung plină la genunchi.

Gherghir = cămară boltită unde se păstrează lucruri mai de preț.

Ghili (a ~) = a albi pinza.

Ghinț = unealtă de lemn în forma nasului de om cu care cizmarul lărgeste încălțăminte.

Ghișos (sărică *ghișoasă*) = haină cu lină lungă pe dinafară.

Ghișdea = scindura care căptușește pereții unei fântini ca să nu se surpe.

Gig = val, trimbă.

Givornică = vifornică, viscol mare.

Gitrlici = intrare în pivniță.

Gitrneț = par gros.

Glagore = minte, pricepere, istețime.

Glas = gamă de muzică bisericească.

Godac = godinaș, purcel.

Gonitor = junc de doi ani.

Gotcă = găinușă sălbatică de munte.

Grebănos = ghebos, cocoșat.

Gubav = slăbănog, bolnăvicios.

Guleai = chef, petrecere.

H

Haită = cățea.

Halcă = bucată mare de mămăligă.

Haldeu = poreclă dată de călugări acelor preoți de mir pe care-i bănuie că-s lepădați de lege.

Haramin = hoț; puternic.

Harchină = bucată de mămăligă.

Hartoi (*a ~*) = a cirmi.

Hască = pielea pusă la caputa pantofului spre a-l lărgi.

Hat = răzor.

Havaleá = podvadă, clacă, boieresc.

Hăbăucă (*a umbla ~*) = a umbla în zadar, creanga, razna.

Hăbuc (*a se rupe ~*) = a se face bucăți.

Hălădui (*a ~*) = a izbuti, a petrece cu bine, în pace.

Hămisit = lihnit de foame.

Hărsit = răutăcios, zgircit, cîrpanos.

Hêlbet = las pe mine, om is cu.

Hêlge = nevăstuică.

Hluj = tulpina cînepii, inului.

Hlujan = tulpina porumbului.

Hôbot = vâlul miresei.

Hôjma = mereu, neconținut.

Hojmalău = om înalt, lungan.

Horhâi (*a ~*) = a umbla în neștire, a rătăci.

Hoștină = ceea ce rămîne din fagurii storși de miere și de ceară.

Hreapcă = un fel de greblă fără coadă, cu colții lungi, care se așază vertical la brățara coasci.

Hrentui (*a ~*) = a împrăștia, a răzleți.

Hrincă = bucată mare de mămăligă, prăjită la foc.

Huceag = lăstar, tufiș, păduriș.

Hudîjă = uliță.

Huduleț = vârguță.

Hurtă (*a vinde cu ~*) = cu toptanul.

Husăș = monedă veche de argint ungurească.

I

Iáloviță = vacă mare și grasă.

Icusar = monedă veche turcească.

Ilău = nicovală.

Inca = iată.

Incuri (numai la plural) = zburdăciuni.

Irmilic = monedă veche turcească.

Iruri = un fel de medicament băbesc în a cărui compoziție intră tot felul de flori, tămâie, rășină, ceară, unt de vacă și de oi, untură de porc.

Ișpașă = cercetare la fața locului cînd e vorba de stricăciunea făcută pe ogorul cuiva.

Iznoavă = ghidușie, poznă; (*de ~*) = din nou.

Izvod = model la cusăturile femeiești.

I

Îmblăci = unealtă agricolă cu care se bat grăunțele ca să se scuture boabele.

Îmblăci (*a ~*) = a bate cu îmblăciul.

Închipui (*a ~ un car*) = a face un car.

Încinchi = nemișcat.

Îngurzi (*a ~*) = a încreți opinci.

Înșomoloci (*a ~*) = a face mototol.

Înșinat = gata să cadă.

J

Jitar = paznic de ogoare.

Jitie = poveste hazlie.

Jușpăi (*a ~*) = a baté pe cineva cu bățul sau cu nuiua.

Jușărit = plata unui car de lemne la ieșirea din pădure.

Julfă = un fel de mîncare de post, făcută din sămință de cînepă.

Juru (*a ~*) = a făgădui.

L

Lainic = leneș, haimana.

Laiță = laviță; o scindură lată și lungă, așezată pe doi stâlpi de-a lungul peretelui de miazăzi și răsărit în casele țărănești.

Lambă = fringhia sau lanțul ce leagă crucile căruței de capătul osiei.

Lăi = lină neagră amestecată cu fire albe.

Lăicer = covor țărănesc de lină.

Lăptoc = jgheabul pe care vine apa la roata morii.

Lătunoaie = răritura urzelii.

Lătunoi = scindură.

Lăutoare = apa fiartă cu felurite flori pentru spălat pe cap.

Lefterie (*a-și minca ~ a*) = a pierde cinstea, increderea.

Lehămeti (*a se ~*) = a se dezgusta, a-i fi silă.

Letcă = roata cu care se deapănă bumbacul de pe scule pe mosoare. Se întrebuintează și în loc de sucală.

Linchi (*a ~*) = a sorbi cu limba întocmai cum fac cîinii.

Liștai = leit, aidoma.

Lodbă = trunchi de copac despicat.

Lôzie = salcie pletoașă.

M

Mangosit = netrebnic, ticălos.

Măraz = moft.

Mătăciune = plantă frumos mirositoare, plăcută albinelor.

Mătăhăi (*a ~*) = a umbla de colo pînă colo ca un bezmetic.

Mătrăși (*a ~*) = a face nevăzut; a minca, a păpa.

Medean = piață.

Megieș = vecin.

Mehenghi = șiret, deștept.

Melian = om înalt și voinic.
Merță = măsură de capacitate pentru cereale, cuprinzând zece banițe.
Mezii-Păresii = jumătatea postului mare. Această zi cade miercuri în săptămîna a patra din post.
Mijoarca = jocul copiilor de-a ascunselea, de-a mija.
Miroznă = mireasmă, parfum.
Mitoc = mănăstire mică, dependentă de alta mai mare.
Mizgă = noroi lipicios și lunecos.
Moare = fire, toană; minie.
Moglan = mojiic, grosolan.
Mogorogi (a ~) = a bodogăni.
Mursă = zeamă dulce scoasă din flori, miere, zahăr.
Muçheă = unealtă cizmărească cu care se bate talpa.

N

Nadoleancă = soi de găină mare de Anadol (Anatolia)
Nandralău = prostănac.
Natră = partea urzelii dintre ițe și sulul de dinapoi.
Nechitit (~ la mînte) = ne judecat, nechibzuit.
Nemernic = rătăcitor, pribeag.
Neneaca = mămucă.
Noaten = lînă tunsă în al doilea an de pe oi. Lina tunsă în anul întii se cheamă *mișe*, în al treilea an, *lînă mare*.

O

Oblinc = gîtul șeii.
Oboroc = baniță.

Obraț = veche unitate de măsurat suprafața; a optzecea parte dintr-o falce.

Obrăzar = mască.

Ocnișă = firidă.

Ocol = loc îngrădit în care se închid vitele.

Oghèle = obiele.

Ogoi (a ~) = a mîngîia, a potoli, a alina.

Ogrinji = ceea ce rămîne din fin, după ce au mîncat vitele.

Olicăi (a se ~) = a se văita, a se jelui.

Onânie = arătare groaznică, ființă mare de tot.

Opsas = partea din dosul încălțămîntei, cuprinzînd și călcîiul.

Orînda = circiumă.

Osmoglasnic = octoih, carte de cîntări bisericești pe opt glasuri.

Otic = bățul sau lopățica de curățit brăzdarul plugului la arat.

Otinji (a ~) = a bate zdravăn.

Otrocol = tîrcol, tulburare.

P

Paiele (a da ~) = a înconjura, a așța.

Palancă (*cînepa* ~ *la pămînt*) = culcată, pătulită.

Palcă = nuia subțire.

Pareții = proverbe din Vechiul Testament.

Pașcă = tutun prost.

Pașnic = pe vremuri cel însărcinat cu aplanarea neînțelegerilor iscate între locuitorii aceluiași sat.

Păcorniță = văs de lemn în care se ține păcura și pămîntul de uns roțile carului.

Pănușă = foaia care învelește știuletele de porumb.

Pedepsie = epilepsie.

Pelcêa = piele mică de miel.

Peșene = castravete.

Pidosnic = sucit.

- Pieptănuși* = uncalță pentru pieptănat lina.
Piclișit = rău, negru la suflet, îndrăcîit.
Pișin = smerit, perfid, ipocrit.
Plăchie = pilaf de orez sau de mălai mărunțel.
Plai = drum prin pădure.
Plăieș = paznic de păduri.
Plăștură = pămătuf cu care fierarul stropește jeraticul, spre a-l potoli.
Poala Sintă-Măriei = plantă frumos mirositoare cu care se freacă stupii albinelor cînd se prind roi.
Poară (a nu te pune în ~ cu cineva) = a nu te pune rău, a nu te pune pricină.
Pocladă un fel de cergă.
Pochit = acoperămint făcut la căruțe.
Pădină = stogul de fin cam pină la jumătate.
Podgheaz = haimanalic.
Poduri = pinză care se așterne în drumul mortului spre cimitir, să treacă peste ea, simbolizînd podurile de pe lumea cealaltă care sînt nouă la număr.
Pogan = urît și murdar.
Pohonț, pahonț = nume dat ostașului în vechea armată rusă.
Poiată = coteț pentru păsări.
Pojărmicie = pompieric.
Pojijie = tot ce alcătuiește gospodăria săteanului, calabalic.
Pomôștină = podul carului.
Ponor = loc greu de străbătut, rîpos, cu mincături de ape.
Poponeș = sfeșnic de lut.
Porneală (a o lua în ~) = a se duce la pascut.
Porni (a ~ într-adaos) = a aștepta nașterea unui copil.
Porumb = cenușiu deschis.
Posmaș = pesmete.
Posteucă = lemn scurt care ajută la ridicarea carului pentru a fi unsă osia cu păcură.
Postoroancă = poreclă dată celui zgîrcit.
Potaie (~ de lupi) = haită.
Prăjină = unitate de măsură de trei stinjeni.
Prepeleac = trunchi de copac cu crengile scurtate în care se pun oasele spălate.
Prichici = poliță.
Pripor = deal foarte povîrnit.

Privighitor = subprefect.
Prizărit = slăbănog, pipernicit.
Prinz (pe la ~) = pe la nouă ceasuri dimineața.
Prisnel = titirez, sfirează.
Probozi (a ~) = a mustra.
Prociti (a ~) = a asculta lecția.
Prôclet = afurisit, blestemat.
Prujitură = glumă, fleac.
Pughibală = ființă afurisită.
Pungă (~ pe talger) = croită pe jumătate de talger.
Puricale = tot felul de fructe: mere, pere etc.

R

Rărițe = parte din constelația Orionului.
Rătoș = han.
Răbui (a ~) = a unge încălțăminte cu unsoare.
Răbuș = răboj, un băț cioplit în patru muchii, pe care țărani neștiutori de carte își însemnau socotelile.
Răcădui (a se ~) = a se repede la cineva amenințându-l.
Răgoz = rogoz, un fel de iarbă mare, tăioasă pe margini, care crește prin fânețele mlăștinoase.
Răspinteni = răspintii.
Răsteu = bățul ce se pune la jug după ce boul a intrat cu gîtul în el.
Rătăcării = hîrtoape.
Răzlog = despăcitură de copac.
Robace = muncitoare.
Rocodêle = mici lucruri făcute cu mina (linguri, fuse).
Rohatcă = barieră.
Rost = gură, cuvînt.

S

Sărădui (a ~) = a împodobi marginea sumanelor cu tot felul de inflo-rituri.

Sărdac = suman scurt cam pină la brâu.

Sărindar = bani dați preotului pentru a sluji pomenirea morților.

Sclipiă (a ~) = a aduna, a strânge cite puțin și cu greutate.

Scoarță (soră de ~) = vitregă.

Scroambe = porecla cizmelor rele și uscate.

Scurtătură = rețevei, ciomag scurt.

Sfarogit = uscat foarte tare.

Sireap = sălbatic, aprig.

Simbră = tovărășie.

Sisîiac = hambar.

Smiceă = nuia, vârguță.

Solomonte = vrăjitorie privitoare la schimbarea vremii și la îndepărtarea grindinii.

Somnoroasă = buruiană ce produce somn celui ce bea zeama ei.

Sorocovăț = monedă veche rusească care circula în Moldova.

Sovîrv = plantă frumos mirositoare care crește mai ales prin păduri.

Stăniște = locul unde se odihnesc vitele la amiazi după păscut.

Stăroste = mijlocitor, stăruitor la facerea căsătoriilor.

Stătive = război de țesut.

Stăvi (se ~) = a se așeza, a se stabili.

Stinchi (a ~) = a sfirși.

Stîrlici = tirlici; papuci de mort.

Stroh = scuturătură de fin.

Stroi = bătaie cu vergi la tălpi.

Stropși (a se ~) = a amenința pe cineva.

Struji (a ~) = a ciopli, a răzui.

Sturlubdatic = nebunatic, ușuratic.

Sucală = unealtă de depănat băătura pe țevi.

Suhat = imaș, izlaz.

Sulcină = sulfină.

Sulhar = copac.

Sunan = haină făcută din sumani (țesătură de lînă neagră, albă sau cenușie).

Surpătură = hernie.

Ș

- Șagă* = glumă.
Șeiac = postav.
Șleah = drum mare.
Șmotri (a ~) = a muștrului.
Șopirca (a ~) = a purta cu vorba, a păcăli.
Șovlcai (a ~) = a merge greu, fiind șchiop.
Știoalnă = loc mai adinc în albia unui riu.
Știubei = stup; lemn gros și lung ca de un metru, scobit de la un capăt la altul în forma unui vas cilindric.
Șupuri (a se ~) = a se strecura, a se furișa.
Șură = loc acoperit unde se adăpostesc căruțe și alte unelte de-ale gospodăriei.

T

- Tamazlic* = cîrd de vite mari, cornute.
Târniță = șa de lemn.
Tartaș = scoarță de carte.
Tasmă = cordea, panglică la pălărie.
Tăbirci (a ~) = a ridica cu greu.
Tărăboanță = roabă cu care se cară pămînt sau prund ș.a.
Teleagă = căruță fără coș.
Teslar = dulgher care lucrează bine cu tesla.
Teșitură = cioată de copac tăiat cam pieziș.
Ticăit = păcătos, bicisnic, mocăit.
Tigoare = putoare, poreclă dată leneșilor.
Tihăraie = ripă.
Tij = de asemenea.
Tiva = iute, degrabă.

Tînjălă = proţap portativ ce se agaţă de proţapul cel mare prin circeie, cînd este nevoie de pus în patru boi.

Tîrnomată = rest, ceea ce rămîne de la vite după ce au mîncat fin.

Tîrnosire = sfinţirea unei biserici.

Tîrsoagă = poreclă dată unei bărbi mari.

Tîrş = brad mic.

Toiag = o luminare de ceară ce arde în mina mortului.

Topôr (figurat) = păruială.

Trataj, trătăj = cârtică; a fost la noi cea dintîi carte, începătoare.

Tratajii erau nişte cărţuţii scrise de mîină pe hîrtie groasă. Pe pagina întîi era o cruce făcută cu cerneală; «cruce-ajută». Apoi urmau slovele în şir alfabetic. După slove urmau silabe de cîte două şi trei slove pentru exerciţii de slovenire. Pentru a economisi trataji se scriau buchile pe cîte o bucată de carton sau hîrtie, care se lipea de scîndurică. Acestea se numeau tăbliţe. Pe tăbliţe ca şi pe trataji era făcută la început o cruce cu cerneală şi cînd se începea a învăţa, se zicea mai întîi: «cruce-ajută!» şi de aceea tăbliţele se mai numeau şi «cruce-ajută!» Ele se aninau într-un băţ cu răcană, ca să poată învăţa mai mulţi copii deodată. Într-o condică a Mănăstirii Neamţ se înşiră mai multe acte, între care este şi «un trataj pe 10 file, cu mai multe scrisori».

Trăftăloagă = carte sau condică veche.

Tretin = cal de trei ani.

Tropăr = cîntare bisericească scurtă cu lauda unui sfînt.

Troscoţ = un fel de iarbă ce creşte pe lingă drumuri.

Tuhă (a ~) = a răcni, a batjocori, a ocări.

Tumurug = butuc scurt şi gros.

T

Tarină = ogor.

Tencuşă = joc asemănător ţintarului.

Ţintat (a ~ în frunte) = bou cu o pată albă în frunte.

Ţolină = miere neascultătoare, vicleană şi înşelătoare.

U

Udătură = varză verde și murată (cea mai folosită udătură pentru mâncat măcăligă). Se mai poate înțelege brinză ori lapte.

Ugilit = umilit, rugător.

Umbra iepurelui = plantă liliacee, care crește prin păduri și tufișuri.

Uncrop = apă clocotită; ziua a doua după cununie.

Urdiniș = locul de intrare a albinelor în stup.

Ușor = stilpul de la ușă.

V

Vasilisc = animal fantastic care, în credința celor vechi, ucidea de la distanță numai cu privirea lui înveninată.

Vatale = o parte din uneltele care alcătuiesc războiul de țesut.

Vărzare = plăcintă de post, făcută cu cartofi sau cu varză.

Veleat = durata vieții.

Vidmă = vrăjitoare.

Vindereu = șoim mic.

Virșă = unealtă de prins pește.

Virtelnișă = unealtă pentru depănat ața pe țevi de pe scule.

Volintiri = ostașii înrolați de bunăvoie, care s-au luptat cu turcii la 1821.

Vornic = slujbașul care mai demult împlinea dările prin sate, echivalentul perceptorului și primarului.

Z

Zamparagiu = ștrengar, desfrinat.

Zaplaz = gard, uluci.

Zăgheată (a da ~) = a da îndemn.
Zăhăi (a ~) = a necăji.
Zămori (a se ~) = a duce viața de azi pe mâine.
Zămos = pepene galben.
Zăpsi (a ~) = a prinde pe cineva la un lucru oprit.
Zărghit = smintit.
Zăticneală = nemulțumire, stinjenire.
Zbînțuit = obraznic, neastîmpărat.
Zgărdișă = un fel de colan ce-l poartă țărăncile la gît.
Zghihui. (a ~) = a zgîlții a se cutremura.
Zmîrdoare = ființă scirboasă.
Zorcăi (a ~) = a mozoli.
Zurăi (a ~) = a zornăi.

LEI 42000